

Fremtidens natur

i Langeland Kommune

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening på Langeland

Danmarks Naturfredningsforening har haft en afdeling på Langeland siden midt i 1950'erne, hvor skovrider Henrik Staun var alene om arbejdet frem til sidst i 1970'erne, hvor der blev dannet en egentlig lokalkomité.

Danmarks Naturfredningsforening har i dag omkring 400 medlemmer på Langeland.

Om Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening (DN) blev stiftet i 1911, og har i dag en afdeling i alle landets kommuner.

Foreningens formål er, at arbejde for at Danmark bliver et bæredygtigt samfund med et smukt og varieret landskab, en rig og mangfoldig natur og et rent og sundt miljø.

DN arbejder for gode naturoplevelser, bedre naturbeskyttelse,

miljøbeskyttelse, naturvenlig planlægning og adgang til naturen.

Foreningen har 140.000 medlemmer, hvoraf 2.000 er aktive og bruger deres fritid på at arbejde for foreningens formål.

DN arbejder især med den danske natur og mulighederne for at opleve den. Men brede miljømner er også indenfor foreningens arbejdsområde, ligesom internationalt engagement gennem EU og i Danmarks nærområder, Østersøen og Nord-søen.

I arbejdet for den danske natur søger Danmarks Naturfredningsforening at sikre, at tabet af den biologiske mangfoldighed standses. Derfor beskæftiger foreningen sig også med land- og skovbrugets produktionsmetoder, og hvad der i øvrigt har indflydelse på naturens vilkår.

Du har brug for naturen. Og den har brug for dig!

Danmarks Naturfredningsforening
Tlf. 39 17 40 00
dn@dn.dk
www.dn.dk

Aftenstemning over Langelandsbroen og bæltet.

Fremtidens Natur er udarbejdet af DN-Langeland som i juni 2007 består af:

Fmd. Nis Rattenborg, skibstømrer og ornitolog

Best. Medl. Claus Dalskov, overlærer, geologi, fugle, botanik

Best. Medl. Aksel Hansen, pens. overlærer, naturmaler, fugle og botanik

Best. Medl. Jørgen Eggers, pens. akvariedekorator, padder og krybdyr, vanddyr

Best. Medl. Arne Engstrøm, forh. salgschef, kulturhistorie, møllelaug

Best. Medl. Mogens Lind Jørgensen, hortonom, naturpleje, insekter og fugle

Best. Medl. Henriette Mørck, biolog, natur- og kulturformidling, fiskeri, ferskvands- og marinbiologi

Suppl. Henrik Staun, forh. skovrider på Langeland, forfatter, formidler, ildsjæl

Suppl. Peter Oldenbjerg, landmand, levende hegn

Foto: Marianne Krag Petersen, Andreas Mørck, Mogens Lind Jørgensen, Henrik Staun, Claus Dalskov, Henriette Mørck, Erik Thomsen, Erhardt Ecklon, Lars Nielsen.

© Udgivet af Danmarks Naturfredningsforening · Tlf. 39 17 40 00 · dn@dn.dk · www.dn.dk
Støttet med tilskud fra tips- og lottoindtægter til friluftslivet.

Indhold

	Side
Forord	3
Rigere natur i Langeland Kommune – Langelandsvisionen... ..	4
Naturtyperne i Langeland Kommune.....	6
Natur og kultur.....	14
Naturperler i Langeland Kommune	21
Fredede områder	25
Generelle forslag og anbefalinger til naturforbedringer.....	27
Ordforklaring.....	30
Forvaltningen af naturen i Danmark	31
Litteraturliste og links.....	31

Kortbilag

Forord

Visionen om Langeland som grøn ø er ikke ny. I 1995 afholdt den langelandske forening Ø-Dynamo "Grøn Ø" konferencen, hvor udgangspunktet var at bæredygtighed som gennemgående tema, er det bedste vi kan gøre for Langelands erhvervsliv, befolkning og natur, et synspunkt vi naturligvis helt deler i Danmarks Naturfredningsforening.

For Langeland og Langeland Kommune er udfordringen i dag at gøre øen til et godt sted at bo og en god ø at besøge. Det er der mange veje til, men at passe på vores natur er en af dem vi må og skal gå.

Grøn er ikke bare en farve, grøn er også en tanke og indhold i hverdagen, i vores gøremål og i vores natur.

Langeland som Grøn Ø er ikke en modsætning til udvikling, men en bæredygtig Grøn Ø kræver rettidig omhu og visioner i de beslutninger der træffes nu og i fremtiden.

Danmarks Naturfredningsforening Langeland, fremlægger derfor hér vores vision for Fremtidens Natur på Langeland – Langeland som en Grøn Ø, hvor der bevares, skabes og sikres en indholdsrig natur.

Arbejdet for en indholdsrig natur på Langeland ligger ikke kun i at skabe sammenhængende naturområder, naturgenopretning og naturpleje, men også i at skabe adgang, oplevelser og oplysning, der får os der bor her til at værne om Langelands natur, hvilket er en opgave der kræver indsigt, omhu og vilje til at tage de nødvendige hensyn til øens natur.

Vi håber med visionen at kunne skabe debat, dialog og handling for fremtidens natur i Langeland Kommune.

God læsning og husk du har brug for naturen, og den har brug for dig!

Nis Rattenborg, formand
Danmarks Naturfredningsforening Langeland

Maj-gøgeurt, Påø Enge, Skovsgaard

Rigere natur i Langeland Kommune

- Langelandsvisionen

Danmarks Naturfredningsforening Langeland har følgende mærkesager, som er vores Langelandsvision:

Bevar vand som en ren ressource på Langeland – få igangsat indsatskortlægningen af øens grundvand – og tag i planlægningen særligt hensyn til det sårbare vandplansområde Det Sydfynske Øhav.

Bevar vind som en ren ressource på Langeland – planlæg og udpeg områder på agerjorden til vindmøller – og brug vindenergien på Langeland.

Bevar vores stenrev – som et sikkert sted for muslinger, fisk og fugle – stop udgravning i stenrevne, men også vore kyster. Gør området mellem Dovns Klint og Lunden samt kysten mellem stenrevet nord for – habitatområde 110 og land til en del af Natura 2000 området – og etabler en overvågning af stenrevne rundt om Langeland.

Genopret vådområder – kortlæg og lav en plan for øens over 20 større tidligere vådområder – hævnning af pumpeniveau, naturpleje og måske skrotning af pumper kan derved gøres mulige og give nye naturområder.

Hegn, stendiger og grøftekanter hvor den vilde flora får lov til at blomstre, tiltrækker mange forskellige sommerfugle. Tidsselfugl i rejnfan.

Sammenhæng i naturområder – Der er på Langeland mulighed for at skabe flere større sammenhængende naturområder med afsæt i naturområder der allerede eksisterer i dag. DN foreslår at der sker en kortlægning og at der udarbejdes en plan, der kan skabe større sammenhængende naturområder og give mulighed for – hensynsfuldt – at opleve naturens og kulturens samspil i samlede og sammenhængende områder.

Langelands ansvarsarter – Miljøministeriet har udpeget tyndakset gøgeurt som ansvarsart – og for en del lokaliteter på Langeland er der udpeget rødlistearter og derudover er der arter, der er udpeget gennem forskellige beskyttelses bestemmelser. DN opfordrer til, at der udarbejdes en Langelandsk liste,

Kelds Nor på Sydspidsen af Langeland har landets højeste gennemsnitlige vindhastighed nemlig 5,2 m/s. Til sammenligning har Blåvandshuk 5,0 m/s. Det er derfor naturligt, at Langeland blev et af pionerområderne for vindmøller. I dag (2007) leverer de langelandske vindmøller mere el-energi, end der bruges på hele øen.

der kan bruges i arbejdet med at stille skarpt på Langelands natur og dens indhold.

Nye arter på Langeland – Nogle arter er forsvundet fra Langeland – kan vi hjælpe dem tilbage ved at forbedre forholdene for en genindvandring? Beskytte havørnens og glentens redesteder? Hænge kasser op til kirkeuglen og sløruglen? Naturpleje for rylen og brushønen? Og måske genindføre sort eger og løvfrø?

Naturvenlig drift – indføre naturvenlig pleje uden sprøjtning og med slåning/slæt af grøftekanter, kirkediger, festivalpladsen og andre offentlige arealer – så en varieret flora og fauna kan komme igen.

Gøre natur til en del af den langelandske folkesjæl – fremme naturundervisning i skoler og institutioner – med særligt fokus på Langelands natur – og støtte formidlingen af natur til alle der bor på og besøger Langeland.

Genopret "Langelandsbanen" – som sikker cykelsti for de lokale samt for turister – en cykelsti med naturoplevelser og kulturhistorie.

Ansvarsarter:

LANGELANDSKE ANSVARSARTER
Følgende padder, insekter, planter og fugle af særlig betydning kan vi finde i Langeland Kommune:

Padder:

Klokkefrø (Habitatdirektivets bilag IV, Den danske rødliste)
Grønbroget tudse (Habitatdirektivets bilag IV, Den danske rødliste)
Springfrø (Habitatdirektivets bilag IV)
Stor vandsalamander (Habitatdirektivets bilag IV)

Insekter: (Den danske rødliste)

Sommerfugle:

Rødlig perlemorsommerfugl
Guldhale
Ringspinder
Frøstjerne-bladmåler
Sekspletet Køllesværmer
Cosmia affinis

Biller:

Stor vandkær

Snegle:

Vinbjergsneegl (Den danske rødliste)

Planter, der er i fare for at forsvinde eller er sjældne er opregnet på en gul- og en rødliste (Danmarks Miljøundersøgelser):

Planter:

(Den danske guliste)
Agerkohvede
Strand-Loppeurt

(Den danske rødliste)

Eng-ensian
Løgurt
Tangurt
Kongebregne

Som et af udpegningsgrundlagene for habitatområde H 111, Det Sydfynske Øhav nævnes: Kalkrige moser og sumpe med Hvas Avneknippe

Fredede planter på Langeland:

Kødfarvet Gøgeurt
Maj-Gøgeurt
Rederod
Skov-Gøgelilje
Skovgøgeurt
Skov-Hullæbe
Tyndakset Gøgeurt
Ægbladet Fliglæbe

Status for ynglefugle på Langeland 2007

Rødlistede (DMU)

Spidsand*
Havørn*
Rød Glente*
Stor Kobbersneppe*
Savisanger
Pungmejse
Gulirisk*

Sårbare (DMU)

Lærkefalk*
Stenvender*
Drosselrørsanger*

Moderat truet (DMU)

Pirol
Bemærk kun 80 af 209 arter er vurderet af DMU 30.1.2007.

Forsvundet fra Langeland siden 1975

Rødhovedet And
Engsnarre*
Alm. Ryle
Brushane
Sortterne
Mosehornugle*
Slørugle
Kirkeugle
Vendehals

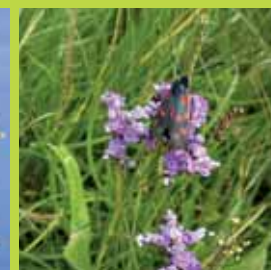
Kommet til Langeland siden 1975

Sorthovedet Måge
Havørn*
Gulirisk*

Særligt sårbare iøvrigt på Langeland

Duehøg
Hvepsevåge
Dobbeltbekkasin
Huldue
Skovhornugle
Ravn
Græshoppesanger
Flodsanger*
Sivsanger
Bomlærke

**Ikke fast ynglende*

Naturtyperne i Langeland Kommune

Moser og ferske enge

De lavtliggende engområder, med et væld af blomsterplanter mellem de naturlige græsser, er for mange et billede på fortidens 'romantiske' landbrug. På enge, der bliver afgræsset og som har trykvand, vokser ofte flere truede plantearter som f.eks. orkideer. Et væld af blomsterplanter afspejler sig i mange af blomsternes navne som engkabbeleje, eng-nellikerod og engkarse. De samme enge, som i vintertiden blev oversvømmede og gav børn og voksne en kærdkommen lejlighed til at få rørt skøjterne.

Flådet syd for Tranekær har tidligere rummet Langelands største højmoser og en spændende botanisk lokalitet. I midten af 1900-tallet blev området drænet og lagt under plov, men omkring år 2000 blev dyrkningen opgivet og Flådet blev udlagt som urørt skov, drænen fjernet og kødkvæg sat på til afgræsning. Omlægningen har været en stor gevinst for både landskab og natur; af ynglefugle ses viber, rødben, ænder og gæs, og om foråret har der de senere år været besøg af trækkende traner.

De ferske enge langs vandløbene, blev tidligere hver vinter oversvømmet af mineralholdigt vand. Denne tilførsel af mineraler var nødvendig, for ikke at udpine engene ved høslæt. Mineralerne fik græsset til at gro. Det gav hø og gode græsningsarealer til kreaturerne. Om vinteren blev høet brugt til foder, og den

gødning, der kom fra kreaturerne, blev spredt ud over markerne. På den måde blev den næring, der var skyllet ud i vandløbene, ført tilbage til de marker, der lå højere oppe i landskabet. Man sagde, at "eng er agers moder".

Fra 1950 til 1992 er ca. 70% af ferske enge, strandenge og moser forsvundet i det fynske område.

Disse naturområder er blevet drænet og omlagt til landbrugsarealer med en landbrugsproduktion, der i dag gøres rentabel med EU-hektarstøtten.

Her på øen har vi de senere år oplevet en genopretning af enkelte af disse lavbundsarealer, hvor Nørreballe Nor og Løkkeby Enge, samt Henninge Nor, der dog kun delvis har været opdyrket, og Botofte Skovmose er på vej.

DN mener, at der også fremover er god grund til at have disse lavbundsarealer i tankerne, når der

Over hele Langeland ligger en lang række mulige 'nye' vådområder:

- Hou: Området nord for Hou Fyr
- Steensgård: Stensmade og Andemose
- Nedergård: Rørskov, hvor der pt. pumpes
- Tranekær: Tuemosen, nordvest for byen, Tøvelsø -området omkring Yderste og Forreste Slotshave NØ for byen
- Bammeskov – Jesbjerg – Stengade Skov
- Klavsebølle: Holms Mose
- Klæsøgårde: Området ved Solhøjgård
- Sylten syd for Nebbe Skov
- Lindelse – Bogø – Haugbølle Nor
- Vestergård Kædeby Moser
- Sylten syd for Bovballe Skov
- Søgård Sø Ø for Bagenkop kan laves meget større
- Magleby Nor

Havørnen har for få år siden forsøgt at yngle på øen og kan, hvis den har ro i yngletiden, komme igen som Langelandsk ynglefugl.

fra forskellige sider stilles beløb til rådighed for naturgenopretning, miljøvenlig drift eller begrænsning af kvælstofudledning.

De berørte arealer kvitterer øjeblikkelig med en hundredtallig fugleskare, der indfinder sig både i træk- og yngletiden, men også padder, krybdyr, insekter og andre smådyr indfinder sig hurtigt, mens indvandringen af de naturligt hjemmehørende planter derimod er en mere langsommelig proces.

Etablering af vanddækkede

Et naturligt nor på den sydlige spids af Langeland. Noret har altid været afgræsset til stor gavn for fugle- og plantelivet.

vådområder kræver ofte kun en slukning af pumpen, mens det ved genopretning af ferske enge er nødvendigt at etablere afgræsning for at fremme den naturlige flora og fauna.

Sylter og nor

En sylte er egentlig betegnelsen for et engareal, der oversvømmes af saltvand om vinteren. De langlandske sylter – vel en snes i alt – ligger alle langs øens østkyst. Sylter anvendtes tidligere til græsning og høslæt og flere fremstår i dag udyrkede, fordi de som lavbundsarealer er vanskelige at dyrke. Sylterne havde oprindelig en speciel flora, der kunne tåle oversvømmelserne, græsning og slet – det er en flora, der i dag stort set er væk på Langeland og sjældent i Danmark i øvrigt.

DN foreslår at sylterne kortlægges og at der udarbejdes en plan med henblik på at reetablere dem, hvor det er muligt og samtidig forbedre sylter som Påø Enge, Spodsbjerg Drej og især Løkkeby Enge, så de sikres som gode naturlokaliteter.

Et nor er betegnelsen for en havdækket lavning i morænelandskabet, der har udveksling med havet. På Langeland er det kun Lindelse Nor der er åben - når ikke stormflod tager over og åbner op som ved Tryggelev Nor. De langlandske nor ligger langs øens vestkyst og er alle

søgt inddæmmede. De fleste nor er i dag kun i ringe grad påvirket af havet, nogle er drænede og pumpes som f.eks. Magleby Nor, nogle ligger hen uden de store naturværdier som f.eks. Helle Nor, nogle som fuglelokaliteter som Keldsnor, Klise Nor, Salme Nor, Tryggelev Nor og Nørreballe Nor og nogle trænger stærkt til pleje som Ristinge Nor og Henninge Nor.

Alle de langlandske nor kan blive til fine naturområder. DN foreslår at der udarbejdes en plan for alle de langlandske nor med henblik på at forbedre naturtilstanden i norene og blandt andet gøre dem attraktive som rasteplasser for de tusinder af trækkende vandfugle, der hvert år flyver over Langeland.

Vandhuller, søer og vandløb

Selv om den meste natur på vor ø er stærkt påvirket af mennesker, så finder der alligevel løbende en "naturlig" udvikling sted. Vandhuller og damme bliver til moser. Moser bliver enge, og det hele bliver krat og skov, hvis der ikke gribes ind. Indgreb/naturpleje er nødvendig for at bevare et varieret landskab med en rig flora og fauna. Et eksempel her på Langeland er de gamle gadekær, der er forurenede af tilløb fra de omkringliggende bebyggelser, som ikke har haft fælles kloakering.

Stiv star ses i tætte tuer ved Rudkøbing Mose.

Fremover sikrer den kommunale spildevandsplan, at der ikke ledes forurenede spildevand ud. Men mange års forurening har sat sine spor - et stort antal gadekær er næsten uden liv, fordi de i årevis har været totalt overfladedækket af planten liden andemad, som lukker for lys og varme, så undervandsvegetation og smådyrsliv nede i vandet dør. Kun på gadekærets overflade kan et par blishøns opfodre deres unger med andemaden.

Skal der bringes liv igen til landsbyens gadekær er en oprensning ofte nødvendigt. I de fleste tilfælde en tømning og total oprensning af det ofte metertykke nitrat- og fosfatholdige slamlag nødvendig.

Gadekær ved Skattebølle. Gadekæret er blevet oprenset blandt andet for at redde bestanden af den sjældne vandbille, stor vandkær. Oprensningen har været en succes. Gadekærets vandkvalitet er blevet forbedret og bestanden af vandkær har det fint. Det kan anbefales, at man i de kommende år kigger nærmere på andre af øens gadekær. Mange er i dag helt tilgroet med andemad på grund af tilførsel af næringsstoffer via dræn og gødning fra andeopdræt.

Grøn frø er en meget almindelig frø på Langeland i modsætning til andre steder i Danmark.

DN-Langeland vil meget gerne hjælpe og råde i de enkelte tilfælde.

Langeland har ud over gadekærene mange andre damme og vandhuller med ganske mange ferskvandsinsekter som f.eks. stor vandkær, dværgrygsvømmer og mange forskellige vandnymfe- og guldsmede. På Langeland er lille vandsalamander og mange steder stor vandsalamander, skrubtudse, grøn frø og springfrø almindelige. Spidssnudet frø findes få steder, og de udsatte klokkefrøer har efterhånden en stabil bestand.

DN-Langeland foreslår at udsætte løvfrøen. Arten har ynglet i et par lerdamme ved Lohals, hvorfra den forsvandt omkring 1950.

Kyster

Kysten og strandbredderne er i dag det mest oprindelige danske natur vi har her i Danmark, og med ca. 140 km kystlinie har Langeland en stor og varieret kyststrækning at tage vare på.

Langelands østkyst er en udligningskyst, hvor bølger og strøm gennem århundreder har gnavet og flyttet rundt på materialer, så østkysten i dag er næsten retlinet. Klintstrækninger og lavere dele, der er blevet afsnøret med strandvolde, veksler med menneskeskabte diger, der skal sikre de bagvedliggende lave områder mod højvandets saltholdige vand.

Den vestlige side af øen er langt mere indskåret og afvekslende, fra fine badestrande til mudrede nærmest utilgængelige strandbredder i Lindelse Nor.

Enhver, der jævnlgt færdes på øens strande, vil bemærke at de fleste kyststrækninger er præget af bølgernes og strømmens dynamiske transport af materialer. Stranden ser forskellig ud fra gang til gang.

Mange lokaliteter indeholder meget store biologiske og geologiske værdier. De store markante rullestensvolde ved sydspidsen er helt unikke, og Ristinge Klints betydning som international geologisk lokalitet er velkendt, men også andre

Den kraftige strøm og brænding har præget Langelands sydspids. Bølgernes nedbrydning af kysten går langsommere, hvor der ligger hatbakker som Gulstav Klint her på billedet. Derfor får kysten et bugtet forløb, hvor hatbakkerne ligger som små fremskudte næser langs kysten. Brændingen har også skabt den markante strandvold af slebne sten, der løber langs sydspidsen af øen. I den lave vegetationsdækkede strandvold til højre på billedet, kan man under muldlaget finde rullestens-lag, der blev skyllet op under den store stormflod i 1872.

kyststrækninger rummer fin og værdifuld natur. Et lille strandoverdrev mellem Tranekær Fyr og Botofte er f.eks. en fin botanisk perle med bl.a. strandfladbælg og strandkvan, men desværre er overdrevet ved at blive ødelagt af den invasive art rynket rose (*Rosa rugosa*).

En del digestrækninger er i tidens løb blevet sikret med bygningsmaterialer. Det skæmmer og DN foreslår, at disse materialer enten fjernes eller alternativt tildækkes med natursten.

Strandene og kysten er en afgørende del af Langelands natur, og sådan skulle det gerne vedblive at være. Derfor må en fremtidig planlægning give naturen plads og friholde de langelsandske kyster for byggeri og unødigt kystsikring.

Geologi, hatbakker og overdrev

Det langelsandske landskab er formet af især den sidste istid. Fra de flade sandede smeltevandspartier

til hatbakkerne, som er et specielt langelsandsk fænomen. Der findes adskillige hundrede af disse, dog ikke alle af samme markante type som f.eks. hatbakkerne ved Vesteregn og ved Sdr. Longelse.

Hatbakkerne på den nordlige del af øen er ofte skovklædte, mens de på den sydlige del ofte er græsklædte, evt. med spredte buske, det man kalder et overdrev.

Overdrevene er resterne af tidligere tiders ekstensive landbrugsdrift. De stejle ofte noget sandede bakker var ikke i omdrift, men egnede sig glimrende til græsning for kvæg, heste og får. Gennem århundreders drift indfandt sig en speciel flora og fauna, som er tilpasset den næringsfattige og lysåbne grund. Overdrevene er i dag en truet naturtype, der ikke passer ind i den moderne landbrugsdrift. De gror til, som følge af manglende afgræsning / slåning og med en forøget tilførsel af næringsstof i form af luftbårent kvælstof fra det store dyrehold.

Fyns Amt har registreret 172 større og mindre overdrev med et samlet areal på 163 ha. her på

Langeland er et af landets bedste steder at finde fossiler i løse sten og blokke, der gennem de sidste istider er ført hertil af forskellige gletcherfremstød.

Billedet her fra kysten lige syd for Hou Fyr på øens nordøstside viser en af de gode fossilstrande.

De bedste findesteder er dog området omkring Bøstrup Strand og ved Dimesodde lige syd for Bagenkop.

Langeland. Langt de fleste er altså ganske små arealer, og mange ligger som nævnt i forbindelse med nogle af øens hatbakker. To tredjedel af øens overdrev findes på Sydlangeland.

Kig ned langs Ristinge Klint, som er en geologisk seværdighed.

Den 28 m høje Høbjerg ved Havgård Skov sydøst for Sønder Longelse er en de markante hatbakker på Langeland. Netop her i området syd for Spodsbjerg er det tydeligt at fornemme, at de mange hatbakker ligger på rækker i landskabet. Rækkerne her kan for eksempel på kort følges helt til Dangeløkke på den nordlige del af øen.

Overdrevene er beskyttet efter Naturbeskyttelseslovens § 3, og tilstanden må derfor ikke ændres uden dispensation. Det gælder f.eks. tilplantning, omlægning til almindelig dyrket jord eller opførelse af bygninger.

DN mener, at overdrevene også i fremtiden skal drives efter metoder, der vedligeholder flora og fauna, selv om loven ikke direkte sikrer dette.

Enkelte større overdrevsarealer er statsejede, og her er fortsætter overdrevsdriften. Det gælder f.eks. arealer langs Ristinge Klint og de meget markante hatbakker Fakkebjerg og Ørnebjerg nær øens sydspids.

De fleste mindre arealer i privat eje, og kun en mindre del drives i dag med græsning eller høslæt.

En større del af vore overdrev skal også fremover huse spændende planter og dyr, og det er derfor helt afgørende at der trædes til med forskellige tilskudsordninger.

En omlægning af landbrugsstøtten der afsætter midler til en aktiv naturplejeindsats, er en af mulighederne, der er værd at arbejde for.

Øerne i øhavet

Strynø, Strynø Kalv, Bredholm, Grensholm, Græsholm, Vogterholm, Bondeholm og Storeholm. Området er udlagt som særligt biologisk interesseområde og internationalt naturbeskyttelsesområde (Ramsar,

EF-fuglebeskyttelsesområde og EF-Habitatområde = Natura 2000).

Øerne i Det Sydfynske Øhav rummer mange meget værdifulde naturtyper. Strandvolde, strandenge med losystemer og saltpander samt strandoverdrev er helt dominerende på de lave græsklædte øer. På Bredholm og Strynø Kalv findes nogle af Langelands største og mest artsrige strandenge. Øerne er vigtige ynglesteder for måger,

Ederfugle ses hele året på havet omkring Langeland, med op i mod 80.000 når der er flest, er den en af de trækfugle, der er mest afhængig af havet omkring Langeland og de grunde og rev, hvor den finder sin føde. Ederfuglen er i dag i tilbagegang netop på grund af fødemangel, hvor bestanden i Østersøen er faldet med 40% indenfor de sidste 10-15 år.

terner, ande- og vadefugle og er et vigtigt rasteområde for gæs og ænder. Grønbroget tudse er almindelig her, og der ses jævnligt spættet sæl i området.

Flere sjældne og truede plantearter er talrige på øer og holme bl.a. tætblomstret hindebæger, soløjealant, strandkarse og stilket kilebæ-

ger. På de mest salte områder af øerne i kanten af saltpander findes den rødlistede og ansvarskrævende art, tangurt. Arten er i fremgang i Øhavet og findes i store bestande bl.a. på Vogterholm og Storeholm.

Afgræsning

Græssende dyr er en afgørende faktor for stor variation i dyre- og plantelivet på strandengene. Uden afgræsning vil strandengene gro til i høje græsser og urter, og vil

Mulighed for transport af dyr til øer og holme er afgørende for at traditionen med at sætte dyr på sommergræsning i Øhavet kan fortsætte. Kreaturprammen "YRSA" lander får og lam på Strynø Kalv i det tidlige forår.

Det er afgørende for den fortsatte naturpleje af strandengene, et der findes muligheder for transport af dyr til og fra øerne. Det skal derfor sikres at kofærgen YRSA fortsat skal kunne benyttes til at sejle får og kreaturer til sommergræsning på øerne.

Forstyrrelse

Der er i de senere år konstateret en stigende trafik af havkajakker i Øhavet. I modsætning til sejlbåde og motorbåde, kan kajakker komme helt ind til øerne og sejle overalt i de meget lavvandede og stenfyldte områder, hvilket betyder en væsentlig forstyrrelse af fuglelivet. Især de mange rastende knortegæs og fældende knopsvaner er påvirket af den øgede trafik. Men også de

ynglende havterner og dværgterner er meget sårbare overfor forstyrrelser på deres ynglepladser. Derfor vil det være en god idé at oprette et antal raste- og overnatningspladser til kajakroerne på steder, der ikke forstyrrer fuglelivet. På den måde kan man styre trafikken uden om de mest sårbare områder.

Det er en gammel tradition at sætte dyr på sommergræs på øer og holme i Øhavet. Som følge af produktionsmæssige ændringer i landbruget samt besværlige transportforhold til øerne, er denne form for landbrugsmæssig udnyttelse af strandenge næsten ophørt på småøer og holme. Det er af afgørende betydning for et varieret og artsrigt fugle- og planteliv at afgræsningen af strandengene i Øhavet fortsætter.

Skov og stubhaver

Skovene på Langeland - Skovstatistik

Langeland er ret skovfattig (9 %), sammenlignet med Fyn (9,9 %), og resten af Danmark (11,3 %). Øens samlede skovareal er på ca. 2550 ha, fordelt på mange små skove spredt ud over landskabet, der indtryk af en relativ stor skovrigdom. Den skov vi har, er skævt fordelt. Den nordlige del af øen har næsten 14 % skov, mens midt og syd på Langeland kun har hver 6 %.

Indtil omkring 1980 var næsten al skov på øen privatejet, kun få mindre skove var i offentligt eje under præsteembederne. I dag er kun 62 % egentlige privatskove, 4 % ejes af Danmarks Naturfond, 14 % af en pensionskasse og 20 % er i offentligt eje under Skov- og Naturstyrelsen eller præsteembeder. Det er vigtigt at have for øje, fordi ejerforholdene ofte afspejler sig i den type skovdrift, der praktiseres i den enkelte skov, eller hvilke regler der gælder for offentlighedens adgang til den pågældende skov.

Hvilke træarter finder vi skovene, nåletræer eller løvtræer?

Tre fjerdele af skovene er løvtræer,

Pirolen var tidligere almindelig med sin smukke sang i skovene langs Langelands østkyst, i dag er bestanden stærkt svingende og arten på vej til at forsvinde fra øen.

Skovbunden er i flere af skovene ofte helt dækket af anemoner om foråret – et flot syn mod træernes sparsomme og helt lysegrønne blade.

heraf bøgen med 37 %, egen med 18 %, mens resten af løvtræarealet fordeler sig til ask, ahorn og rødelf samt til den specielle skovform, stubhaven med hassel som den dominerende træart.

Nåletræerne udgør kun 21 % af skovene, når vi ser bort fra de store juletræsarealer, der intet har med skovdrift at gøre. Granernes forholdsvis lave forekomst skyldes at øens nedbørsfattige og blæsende klima ikke er særlig velegnet til grandyrkning.

Skovtyper på Langeland

Bøgeskovstypen er med sine ca. 950 ha den mest udbredte. ”Bøgesøjlehallerne”, de store ensartede bevoksninger med de lige stammer giver den største vedproduktion. Skovtypen ses navnlig i Prisskovene, i Stigtehaverne og på Steensgård samt i Karskov og på Egeløkke. Længere mod syd i Lysmose Skov og i skovene under Skovsgaard.

Egeskovstypen er en anden skovtype; den er lysåben og har ofte en frodig undervækst af skyggetålende træarter. På Egeløkke står øens sidste rest af virkelig gamle 160-årige ege. I de sidste 40 år er der plantet megen egeskov, der kan ses i skovene under Skovsgaard, i

Stigtehaverne, i Illebølle Fredskov og i Lunden ved Keldsnor.

Aske- og ahornskovtypen er på grund af de to træarters store krav til voksestedet ikke særlig udbredt. Ahornen kom ind i skovene efter den store orkan i 1967. Vi kan i Vester Stigtehave, Bræmlevænget, på Egeløkke, i Rørskov, på Søvertorp og i Broløkke skov se smuk ahornskov. Elleskoven finder vi typisk langs søbredder, i moserne og langs grøfterne, fordi røddellen som den eneste af vore skovtræarter kan vokse med rødderne konstant vanddækk-

Karminpappen findes i åben skov på øens syd- og nordspids, uvidt af hvilken grund svinger bestanden fra år til år.

ket som rundt om Borgsø, på Flådet og i Hennemved Mose.

Ud over juletræsplantningerne, finder vi nåletræsbevoksninger af rødgran og sitkagran dels inde i løvskovene, hvor de i en periode afløste bøgebevoksningerne, og dels som ”landskabsplantninger” i de små skovholme, vi møder i det åbne land, ofte på hatbakkerne. I Mørkholm, i Pæregård Skov, i Hennemved Haver og i Stengade Skov står der endnu ret store bevoksninger med gran.

Stubhaverne er en udbredt skovtype på Langeland. I stubhaverne udnytter man løvtræernes evne til at skyde nye skud op fra et afskøvet stød og dermed danne nyt uden plantning - utroligt enkelt. Driftsformen har været brugt siden bondestenalderen og helt frem til vore dage, men da der ikke længere er et marked for stubhavens produkter, er driftsformen desværre stærkt på retur. Der er 117 ha stubhave her på øen, halvdelen med meget stor bevaringsværdi. Flere stubhaver er fredet med den bestemmelse, at den særlige driftsform med afskovning cirka hvert 25. år skal gennemføres. Snøde Hesselbjerg stubhave, Næs skov, skove på Vesteregn, Vester Gulstav skov og de to skove på Ristinge er særlig smukke eksempler på gamle, klassiske stubhaver.

Longelse Bondegårdsskov er øens eneste urskovsagtige naturskov. Skoven er fredet og ejes i dag af Danmarks Naturfond. Skoven er frodig og med et rigt plante- og fugleliv. Skoven er åben for publikum. Vinterbilledet viser vedbend på en død elmestamme.

Naturnær skovdrift i de langelandske skove

Skovens betydning for ejerne og for befolkningen forandrer sig med ændrede markedsforhold for træprodukterne og en ændret rekreativ og naturmæssig udnyttelse i bred forstand, der peger mod mere ”naturnære” driftsformer først og fremmest i de offentligt ejede skove.

Det vil tage lang tid, før man kan se mærkbare forandringer i skovene. Men i statens skove på Hou og Gulstav og i Naturfondens skove på Skovsgaard er al sprøjtning, gødskning og pyntegrøntsdyrkning ophørt

og granarealerne er stærkt på retur. Skovdriften baseres på de gamle oprindelige danske løvtræarter i en drift baseret på træernes egen selvforyngelse.

Forhåbentlig vil de øvrige skovejere på øen følge de samme principper, bl.a. som følge af statslige tilskud til naturvenlig drift. Men der vil stadig være juletræs- og pyntegrøntsdyrkning i en meget miljøbelastende og unaturlig drift sideløbende med, at der i de samme skove praktiseres en mere eller mindre naturnær skovdrift, og man kan opleve, at skovejerne ubevidst gennemfører en ”naturvenlig skovdrift” ved simpelthen ”at lade skoven passe sig selv”.

Urørt skov

Langelands eneste ”urørte skov” er Longelse Bondegårdsskov, der har ligget urørt siden 1967. I den 8½ ha store skov ses det tydeligt, hvordan en skov på Langeland vil udvikle sig, hvis forstlig udnyttelse ophører. På Skovsgaard og i statens skove er der også udlagt ”urørt skov” i mindre omfang, men endnu er det for tidligt at se hvilken indflydelse det har på naturtilstanden.

Rifbjerg Stub nord for Rudkøbing er en af mange stubhaver på Langeland, hvor der ses tydelige spor efter datidens gentagne skovninger af eksempelvis hasselskud til redskaber, brændsel, gærder mm.

Natur og kultur - oplysning og hensyn

Havet omkring Langeland

Med placeringen mellem den ferskere Østersø og det saltare Kattegat, med det dybe og strømfyldte Langelandsbælt til den ene side og det mere beskyttede Øhav til den anden - burde floraen blomstre og faunaen være både artsrig og talrig i havene omkring Langeland.

Men virkeligheden er en anden. Et halvt århundredes uhæmmet udledning af spildevand og gødningsmidler/gylle fra landbruget har sat sine sorte og svovlbrinte-stinkende spor. Iltsvind og algeopblomstringer hører til eftersommerens uorden. I de dybere bassiner i Øhavet udslettes alt liv det ene år efter det andet.

Samtidig fiskeriet gjort sit til at minimere fiskebestandene. Den økonomiske virkelighed og en fiskeripolitik uden fremtidsperspektiv har toldet uhæmmet på ikke mindst torskbestanden. De voldsomme redskaber har lagt havbunden øde.

Hvor fisk i alle størrelser og af alle arter tidligere havde fristeder ved stenrev, muslingebanker osv. er der i dag bare øde efter trawlfiskernes hærgen. Oveni har et voldsomt stenfiskeri til havneanlæg, Kielerkanalen, Storebæltforbindelsen med videre, gjort sit til at ødelægge levestederne på havbunden.

Torske-fiskeriet har i mange år været livlinen for øens erhvervsfiskere. Men torskbestanden er i dag helt i bund. Den resterende bestand består for en stor del af små eksemplarer.

Den stærkt truede torskebestand kunne hjælpes på fode ved et totalt stop for brug af bundgående redskaber og både over 20 bruttoton i vestlige Østersø. Fiskeri med mere skånsomme redskaber fra mindre både - og efter større fisk - vil på sigt give et større og mere bæredygtigt fiskeri end i dag.

På lidt længere sigt kan både torskbestand og al anden fauna og

En fluefisker prøver lykken ved kysten. De langelandske kyster er meget besøgt af lystfiskere, som blandt andet fisker efter havørred, multe og hornfisk.

flora i havet hjælpes ved etablering af "kunstige" rev. Det er rundt om i verden blevet gjort med held, og i Danmark er de første forsøg netop gjort. Disse rev giver opvækstpladser for de fleste fiskearter, og vil bidrage til en mere afvekslende flora - til fordel for balancen i havet. Jo flere rev, jo bedre - også for sikringen af Langelands kyster.

Blåmusling, en almindelig musling i Det Sydfynske Øhav som ofte ses i opskyl langs stranden.

Når afgrøderne er klar og vejret tørt, skal høsten i hus - et høstbillede fra Kulepile.

Langelands ferske vande

Langelands ferske vande er også under pres. De fleste søer og moser er belastet af algevækst - som følge af spildevand og kvælstof fra landbruget.

Øens vandløb lider udover belastningen fra spildevand og kvælstof også under en hårdhændet oprensning, således at øens vandløb i dag mest har karakter af grøfter, gravet dybt i landskabet og uden liv.

Både søer og vandløb kan med enkle midler få det meget bedre. Gode spildevandsplaner kan stoppe tilledningen af urensset spildevand i løbet af få år. Og vandmiljøplanerne vil forhåbentlig få en større effekt. Udlægning af flere engområder og ikke-gødede arealer omkring vandløb og søer vil have en positiv virkning. De nugældende regler, der giver mulighed for at øge kvælstofudledningen i visse områder og at bevare en stor udledning i andre områder er kun til skade for naturen.

Vandløbenes grøftelignende udseende kan med enkle midler ændres til det bedre. Vandløbs-restaurationer med udlægning af sten og gydegrus vil kunne skabe grundlag for ørredbestande i en del vandløb. Med små udgifter (gydegrus, sten og maskinhjælp) og frivillig arbejdskraft fra for eksempel den lokale sportsfiskerforening, skoler og andre interesserede kunne vandløbene restaureres bid for bid, år efter år. Således at man en novemberdag vil kunne se havørreder på 2-3 kg gyde ved Pederstrup midt på Langeland.

"Side-gevinsten" vil være en varieret flora og fauna i vandløbene. Hvor ørreder kan leve, kan andet levende også trives. Vandløbene vil herefter årligt kunne producere havørredsmolt ganske gratis - til glæde for lystfiskere og til gavn for vandmiljøet.

Lokalt kunne en tilrettelæggelse af reglerne for fiskeri også gavne fiskebestanden. For eksempel er Lindelse Nor opvækst- og overvintringsområde for mange fisk. Men

når foråret kommer, har fritidsfiskere bortfisket de fleste med nedgarn. Et forbud mod fiskeri med nedgarn i noret vil gavne havørredbestanden og kunne gøre området til et lystfisker-paradis - og måske også være fødegrundlaget for det havørrepar, som forhåbentligt snart slår sig ned på Langeland.

Agerlandet

Landbrugets arealanvendelse
Langeland er et udpræget landbrugsland, og de dyrkede marker udgør godt 70 % af kommunens samlede areal. Alene af den grund udgør landbrugsarealet et muligt levested for mange vilde plante- og dyrearter, der er tilknyttet det åbne land.

Landbrugsdriften og naturen i agerlandet har gennemgået meget omfattende ændringer i de seneste år. De enkelte bedrifter er blevet større og mere specialiserede. Alene indenfor de seneste 20 år er antallet af landbrugsbedrifter på Langeland halveret og bedrifter

Tidligt om morgenen ses harerne let på de nyspirede marker.

med kreaturer og malkekøer er næsten forsvundet. Samtidig er bedrifternes gennemsnitsstørrelse steget fra 27 ha til godt 61 ha i samme periode. De nedlagte ejendomme er ofte lagt sammen med eksisterende større bedrifter, og der er sket en stigende specialisering, intensivering og koncentration i produktionen på den enkelte bedrift. Tidligere var det almindeligt med et alsidigt landbrug med kvæg, heste og svin, men i dag er produktionen baseret på kvæg, svin eller ren planteproduktion. Især er mange kvægbrug og malkekvægbesætninger ophørt indenfor de seneste år og erstattet af ren planteproduktion. I takt med landbrugets effektivisering og øget markstørrelse ved sammenlægning af bedrifter, er mange levende hegn, markveje og vandhuller forsvundet fra agerlandet.

På trods af disse ændringer i landbrugsdriften har Langeland til en vis grad bevaret meget af den oprindelige markstruktur med markskel, levende hegn, stendiger og småskove. I noget mindre grad er de små vandhuller bevaret.

Dyr i agerlandet

Mange af agerlandets karakteristiske dyrearter er blevet mindre almindelige de seneste år. Det gælder især hare og agerhøne, hvor bestandene er reduceret til under halvdelen af hvad de var for bare 30 år siden. Det er arter der er tilknyttet de dyrkede marker og deres kanter. Tilbagegangen hænger i høj

grad sammen med mindre variation i afgrøderne og brug af sprøjtemidler mod ukrudt og insekter, og skyldes dels den direkte giftvirkning dels den fødeknapthed som bortsprøjtning af ukrudt og insekter bevirker.

Samme billede ses for en lang række af andre dyr, der tidligere var almindelige i agerlandet bl.a. vibe, sanglærke, bomlærke og

læ, føde og ynglepladser. Samtidig fungerer de linjeformede biotoper, bl.a. hegn, diger, grøfter og markskel, som vigtige spredningsveje når dyr og planter skal sprede sig fra en lokalitet til en anden.

Den dyregruppe der har haft den mest markante tilbagegang er padderne, og det skyldes især at

Humle ses ofte i de levende hegn, som omkranser mange marker og frugtplanter på Langeland.

mange forskellige sommerfugle. Hovedparten af de arter, der findes i agerlandet, overlever kun fordi de kan finde beskyttelse i småbiotoperne (levende hegn, diger, markskel, gravhøje, vildtplantninger, småskove mm.). Her kan de finde

vandhuller og vådområder i agerlandet er blevet reduceret i takt med at der er blevet færre bedrifter med kreaturer. Især indenfor de seneste 10 år er der forsvundet mange malkekvægbesætninger fra Langeland. Det betyder at der mangler krea-

turer til at afgræsse de overdrev, ferske enge og strandenge, der er så vigtige for mange dyr og planter i det åbne land.

Mere natur i agerlandet

For at fremme naturindholdet i agerlandet er det nødvendigt at indføre en mere naturvenlig landbrugsdrift. Det er påvist, at der i det økologiske brug er flere fugle og flere vilde planter end i det konventionelle landbrug. Men også det konventionelle landbrug kan gøre meget for at skabe bedre betingelser for ager-

landets vilde natur. Fordi landbruget forvalter så stor en del af det åbne land og dermed også en stor del af den vilde flora og fauna, må det være et krav at landbrugsområderne har et acceptabelt naturindhold. Det kunne opnås ved at indføre en form for miljøbetinget hektarstøtte, hvor der stilles krav om et minimum af naturindhold på den enkelte ejendom som betingelse for udbetaling af hektarstøtte.

Langeland Kommune kunne for eksempel gennem et grønt råd være

Frodig økologisk kornmark med flere græsser – ingen sprøjtning giver større mangfoldighed.

I det økologiske landbrug er der markant flere fugle og vilde planter end i det traditionelle landbrug. Her dyrkes flere forskellige afgrøder, hvor der er plads til vilde planter og dermed også flere insekter, der tjener som føde for mange fugle i agerlandet. I det konventionelle landbrug er det især kantbiotoperne, hvor der findes mange forskellige planter og insekter, da de i mindre grad er påvirket af kunstgødning og pesticider.

med til at inspirere landmændene til en mere naturvenlig driftsform. Det kunne ske ved at lave oplysning eventuelt i form af en pjece om naturvenlig landbrugsdrift samt udarbejdelse af naturplaner for den enkelte bedrift, som kunne indeholde:

- Udlægning af sprøjtefri bræmmer langs hegn, omkring moser og vandhuller

- Etablere og pleje vandhuller til gavn for padderne

- Fælde træer og buske omkring vandhuller

- Afgræsse halvkulturer som overdrev, ferske enge og strandenge

- Lægge brakmarker langs skel, vandløb, småskove eller andre naturområder

- Lade være med at dyrke markhjørner, hvor det alligevel er besværligt at komme til med landbrugsmaskiner

- Dyrke økologisk

- Plante vildtremiser

- Samarbejde mellem landmænd, kommune og grønne organisationer om udarbejdelse af naturplaner eller naturgenopretning

Kulturlandskabet, hegn og diger

Det langelske landskab er i stor udstrækning præget af de mange jord- og stendiger, som man i fortiden har afgrænset jorden med. De meget markante stendiger, er sat omkring år 1800 i forbindelse med fredskovsforordningen, men også mange af øens kirkegårde er afgrænset af disse gamle og flotte stendiger. Der er stor mangfoldighed af planter/urter på disse diger, og på mange vokser stadig mid-delalderens lægeurter. Det gælder blandt andet for kirkedigerne i Fuglsbølle, Longelse, Magleby og Humble.

I flere af vore herregårdslandskaber er de store brede hegn bevaret. Her er plads til større træer og buske, som det ses ved Skovsgaard Gods og ved flere af øens andre herregårde.

I de langelske hegn indgår en bred vifte af de oprindelige buske- og træarter, der naturligt er indvandret til landet efter istiden. Det er for eksempel navr, tjørn, ask, hassel, eg, brombær, benved, slåen og kræge. Hegnene er vel næppe flottere på noget tidspunkt end om efteråret, når de forskellige røde, brune og gyldne nuancer på blade og bær indrammer landskabet.

Digerne og hegnene er ikke kun af stor kulturhistorisk og landskabelig værdi, men fungerer også som levested for mange dyr og planter. Ofte følger de større dyr og høns-fugle hegnene som en slags vej i landskabet, mens mindre dyr, fugle og insekter har diger og hegn som faste levesteder.

Mange mindre dyr findes på levesteder, der ligger som spredte øer i landbrugslandskabet, f.eks. mindre vandhuller, lunde, enge eller overdrev. Disse ofte små bestande er meget sårbare overfor sygdomsudbrud, klimatiske forhold og ændringer i biotopen (levestedet), hvilket kan ende med at en bestand uddør. Hegn og diger får derfor en vigtig rolle som spredningskorridorer, hvor dyrene i en bestand kan komme i kontakt med artsfæller i andre bestande.

Jord- og stendiger, der er afsat på Geodætisk Instituts målebordskort er beskyttet efter Naturbeskyttelsesloven, og ændringer må kun finde sted efter en ansøgning til myndighederne herom. Disse ændringer kan være fjernelse af dele af et dige til gennemkørsel med markredskaber o. lign., eller hel fjernelse af et dige ved marksammenlægning.

For at beskytte disse vigtige kultur-, landskabs- og naturelementer er det derfor meget vigtigt, at de myndigheder, der behandler sagerne ser med restriktive øjne på dispensationsansøgninger.

Fortidsminder

Danmark er et rigt land, når det gælder fortidsminder, den arkæologiske kulturarv. De ses overalt i landskabet: Gravhøje, borgruiner, voldsteder, militæranlæg, runesten, vejspor og helleristninger. Graves der i jorden, dukker bopladser og gravfund op fra oldtiden, og i byerne er der lagt lag på lag af menneskers liv og virke fra middelalderen til i dag.

Kong Renes Grav ved Ravnebjerg Skov sydvest for Tranekær er et dobbelt stortstensgravanlæg fra yngre stenalder. Anlægget rummer et dyssekammer og en lille jættestue. Den ret sandede jordbund i området fra Ravnebjerg Skov og sydpå var nem at bearbejde for stenalderens bønder, så området her er rigt på oldtidsfund.

De blomstrende buske og træer i hegnene sætter frugter hen på efteråret, som er fødegrundlaget for mange fugle og dyr, her kvalkvedens røde bær.

Det Sydfynske Øhav og den Langelandske kyst er desuden rig på undersøiske bopladser. På havbunden ligger ikke kun skibsvrag, men også enestående rester af bopladser fra stenalderen. Igennem de sidste 150 år er der på landsplan blevet registreret flere end 150.000 lokaliteter med fortidsminder eller arkæologiske fund. Mange er nu gået tabt. I databasen "Fund og Fortidsminder", der omfatter alle kendte fortidsminder, kan man få et indtryk af mangfoldigheden.

Smukt gammelt stendige fra Konabbe Skov.

Ca. 30.000 af Danmarks fortidsminder er varigt fredede, og i Langeland Kommune er der registreret 177 fredede fortidsminder, som for eksempel jættestuer, dyssekammer, langdysser og skibssætninger, der skal passes og bevares for eftertiden. Dertil kommer et stort antal ikke-registrerede fortidsminder, som for længst er blevet jævnet med jorden ved pløjning og inddragelse af mere landbrugsjord, hvor stenene er blev hugget op og brugt til diger og huse. Ikke alene den kulturelle værdi er vigtig, men også

Fritstående dyssekammer på Ristinges højeste punkt, 30 meter over havet, med en fantastisk udsigt ud over hele Øhavet.

den ofte meget specielle flora på disse kulturseværdigheder er vigtig at værne om.

DN gør opmærksom på, at Kulturarvsstyrelsen har ansvaret for fortidsminderne, der alle ved lov er beskyttet mod ødelæggelse. En del af dem er varigt fredet, og deres tilstand må ikke ændres. Den resterende del af dem må ikke ødelægges eller fjernes, før de er arkæologisk undersøgt.

Turisme, naturformidling og lokalbefolkning

Natur og turisme

Langeland er en del af Det Sydfynske Øhav med en varieret, smuk og helt særlig natur. På Langeland findes flere rekreative muligheder for ture ud i denne natur ved Klise Nor, Gulstav Mose, Døvn Klint, Statsskovene på Nordlangeland og sidst Øhavsstien, der på forskellig vis bliver formidlet om gennem oplysende turfoldere. Disse er fine tiltag, som bliver meget benyttet af både lokale og turister, og som er med til at "lukke op for" skønne naturområder og gode friluftoplevelser på Langeland.

Flere infosteder og tilbud om guidede ture samt en udvidelse af vandre- og cykelstierne på Langeland kunne være et af de fremtidige tiltag. I denne forbindelse er det vigtigt at gøre brugerne opmærksom på, at der i Danmark er regler for,

hvordan man færdes i naturen, og at man både skal tage hensyn til naturen og de lokale beboere. Specielt i Det Sydfynske Øhav, hvor store dele er udlagt som vildtreservat og EF-fuglebeskyttelsesområde, bør der under færd i naturen tages ekstra hensyn til stedets fugleliv, dvs. holde afstand til ynglefuglepladser i yngletiden 1. marts – 15. juli samt til de store flokke af rastende fugle.

Der findes flere gode vandrestier på Langeland – hér en af de nyeste, nemlig Øhavsstien som går fra Lohals i nord til Henninge Nor syd for Rudkøbing. Det vil være oplagt at føre stien videre sydpå og dermed kunne forbinde naturseværdighederne på Sydlangeland.

Om adgangen til naturen

Man må normalt gå og opholde sig på strandene og overalt i statsskovens områder døgnet igennem. I de private skove må man kun være på vej og stier fra kl. 06 om morgenen til solnedgang.

Man må normalt gå på veje i landskabet, også markveje, og private ejere må ikke hindre den lovlige adgang. En udbredt måde at hindre lovlig færdsel på er at sætte "skræmmeskilte" op ved veje og stier. Det mest almindelige er skiltet "privat vej". Det er vigtigt at slå fast at det ikke betyder "adgang forbudt", selv om meningen kan være at skræmme fold fra at gå på vejen. Færdselsretten gælder uanset skiltet. Naturklagenævnet har afgjort at et skilt med "privat vej" anses for en hindring af den lovlige adgang, dvs. at skiltet er ulovligt ud fra Naturklagenævnets afgørelse.

Det lykkedes ikke at få faste regler om skilte med i adgangssreglerne i den nye Naturbeskyttelseslov fra 2004. Men der er nu lavet en række anbefalinger om en mere entydig og lovlig skiltning. Blandt sådanne skilte kan man stadig møde et skilt med "privat vej", men der er tilføjet oplysninger om den lovlige adgang, f.eks. "Færdsel til fods og på cykel tilladt". Men det er frivilligt om ejerne vil bruge disse skilte. Så man kan stadig møde ulovlige skræmmeskilte i den danske natur, der kan få nogle til at blive væk. I sådanne tilfælde kan man henvende sig til kommunen. På www.skovognatur.dk/Ud kan man finde alle reglerne om adgangen i naturen.

Brug naturen på flere måder

At færdes i naturen enten på stilfærdige vandreture, under mere aktive friluftsaktiviteter eller i uden-dørs undervisningsforløb for eks. skolebørn, er med til at øge folks velvære, stress af, give god motion og dermed skabe en sundere og på længere sigt mere bæredygtig livsstil.

For børn i institution og skole, har gentagne undersøgelser vist, at børnene får en lavere sygdomsfrekvens, er mindre overvægtige, bedre kan koncentrere sig og får flere personlige succesoplevelser ved at opholde sig og modtage undervisning i naturen (få undervisning under andre indlæringsformer også kaldet naturlig indlæring). Mange steder over hele landet rykker skoler undervisningen udenfor én dag om ugen – det kunne være et af delmålene i den nye skolestruktur i Langeland Kommune.

Etablering af en naturskole på Lan-

geland vil således være til stor gavn for øens befolkning ikke mindst øens børn, og den vil være med til at øge deres indlæring og naturforståelse.

I 2004 blev der af Danmarks Naturfredningsforening på Skovsgaard etableret et naturværksted ved Skovsgaard Naturformidling, et ubemandet værksted, der gratis kan benyttes af de besøgende, som selv kan lave aktiviteter eller låne udstyr. Der er en café med overnatningsfaciliteter på Skovsgaard, som er velegnet til f.eks. lejrskole, kurser/seminarer, weekendarrangementer mv. Naturværkstedet er meget besøgt af både lokale, skoler og turister, og en fremtidig bemanding af stedet ville derfor være et meget positivt tiltag.

Skovsgaard ejes af Danmarks Naturfond, en fond etableret under foreningen Danmarks Naturfredningsforening (DN). Skovsgaard er

et ideelt sted til formidling med sine 387 ha naturskøn jord fordelt på skov, økologisk dyrket jord, eng, søer, vandhuller, hegn og andre udyrkede naturarealer tæt ned til Påø enge og strand – et sted med masser af natur og kultur helt tæt ved.

En naturskole vil med fordel kunne etableres ved Skovsgaard Naturformidling, da stedet er yderst velegnet og allerede indrettet til større grupper.

I bosætningsøjemed vil det være et plus for Langeland Kommune at kunne tilbyde tilflyttere øens egen naturskole, som på sigt kunne udvikle spændende samarbejdsprojekter med det planlagte nye aktivitetsområde i Rudkøbings udkant, med kunst og kultur og med andre naturvejledere i Det Sydfynske Øhav.

Naturperler i Langeland Kommune

På strandengene i de beskyttede vige og nor, findes ofte tæt blomstret hindebæger og strandmalurt, Lindelse Nor.

ve på Langeland. I skoven ses tillige flere fortidsminder og spor efter jernalderbondens terrænformede agermarker. I skoven findes både højstammet bøgeskov, de såkaldte søjlehaller, og krogede gamle ege. Skovbrynet ud mod kysten blev i 1994 udlagt som urørt skov og får således lov at passe sig selv.

Status: Skovene ejes af Skov- og Naturstyrelsen, som har udgivet en turfoder over området. Flere af afvandingsgrøfterne i skovene er nu lukket, hvilket har genskabt værdifulde vådbiotoper inde i skoven. Skoven styres efter en nutidig naturnær skovdriftsform, hvor der langsomt borthugges gamle træer over en 20-årig periode. Herved opnås bøgeselvfornyelse dvs. at små selvsåede bøgetræer får lov at vokse op.

Aktiviteter udenfor naturværkstedet ved Skovsgaard Naturformidling – voksne og børn i fælles projekt om at presse æblesaft på saftpressen med æbler fra den lokale frugtavler.

Longelse Bondegårdsskov

Longelses Bondegårdsskov 5 km øst for Rudkøbing er helt fra slutningen af 1600-tallet, og har siden tidernes morgen indgået i den nærliggende gård Longelse Bondegårds drift.

Den blev fredet første gang i 1940, og er et fint eksempel på gammel stævningssskov. Skoven blev i 1972 solgt til Danmarks Naturfond, som i 1988 genoptog fredningen hvilket gik ud på at skoven skulle bevares for fremtiden som "urørt skov". Fonden er nu ansvarlig for at skoven står så urørt som mulig, og der bliver hverken fældet, sået eller plantet nye træer.

Status: I dag ligger den hen som "urørt skov", dvs. en skov hvor træerne får lov til at ældes og falde, hvor de står, hvilket giver naturligt liv og gode levesteder for mange planter og dyr. Skoven er helt særlig, idet den indeholder mange forskellige træ- og buskarter som for eksempel eg, hvidtjørn, navr, hassel, rødæl,

bøg og avnbøg, ask og elm ligesom den har en rig urteflora med hvid anemone som den dominerende art. Sjældne arter som tyndakset gøgeurt (en rødlisteart og en af Langelands ansvarsarter), ægbladet fliglæbe, rederod og skovhullæbe er alle fredet og må hverken plukkes eller graves op. Skoven bliver nøje overvåget af botanikere og skovhistorikere, som følger skovens fortsatte udvikling. Der er udgivet en turfoder over skoven, som grundigt fortæller om skovens historie.

Trusler/forslag: Skoven skal bevares som fredningen foreskriver, det vil sige fugtig urørt skov, og der bør ikke drænes rundt om skoven, hvilket vil tørlægge store områder og ødelægge floraen.

Nordlanglands statsskove – Vestre Stigtehave

Det store skovområde nordøst for Lohals, er én af de mest frodige sko-

Tranekær-området

Landskabeligt er Tranekærområdet et af Langelands flotteste. Både byen og det omgivende landskab er præget af øens største herregård. Skove, levende hegn og moseområder omgiver de store herregårdsmarker.

Slottet i den nordlige ende af byen troner den dag i dag over byens mange gule huse med de røde tegltage. I slotsparken findes en stor samling sjældne træer, og den kunstige sø Borgsø rummer et rigt fugleliv året rundt.

Syd for byen ligger Flådet, et ca. 90 ha stort afgræsset engområde, der tidligere har været dyrket. Fuglene har kvitteret for oprettelsen af den 'nye natur' med mange ynglende vibepar og andefugle. De sidste par år også med besøg af traner under forårstrækket.

Status: Øhavsstien løber netop gennem Flådet, tæt op til byens sydlige udkant, undervejs fra øst- til vestkysten. Ikke kun ad Øhavsstien, men også ad mark- og skovveje er der overalt i området mulighed for at færdes til fods og få flotte og spændende oplevelser af det markante kuperede landskab, der blandt andet rummer hatbakken Skinderløkken, der med

sine 41 m. er det højeste punkt på Nordlangeland.

Det kendte og meget markante egetræ 'Generalens Eg' står netop på Skinderløkkens østside, tæt ud til landevejen syd for Tranekær.

Trusler/forslag:

Områderne nordøst for Tranekær rummer store muligheder for at naturgenopretning. Ved Tøvelsø/Sletø findes et flere hundrede ha stort lavbundsareal, der i dag dyrkes ved hjælp af dræning og pumpning. Det samme gælder store arealer i Tue-mosen og ved Korsebølle Kohave nordvest for byen.

I efteråret 2007 er det planen at igangsætte VMP-2 vådområde-projektet ved Botofte Skovmose. Forhåbentlig kan det være første trin af projekt, der kunne fortsætte i det ovenfor nævnte område ved Tøvelsø Mose.

Fårevejle, Henninge Nor og Snaremosø sø

Dette store område ved Lindelse Nor, beliggende tæt ved Rudkøbing rummer store naturværdier og gode muligheder for at opleve samspillet mellem natur- og kulturlandskabet. Snaremosø Sø blev tørlagt omkring 1530 og Henninge Nor blev ind-dæmmet fra Lindelse Nor i 1912 for at skabe mere agerjord. En sluse

Fra toppen af Ristinge Klint er en fantastisk udsigt på alle årstider – her et vinter-klip i sol og sne.

med pumpe sørgede for delvis at tørlægge området. Området er overvejende strandeng.

Status:

Snaremosø Sø er i dag naturgenoprettet og Henninge Nor er blevet fredet og sammen med Fårevejle Gods, der strækker sig ud mod Øhavet mod vest, ligger et landskab, der kan bringes til at rummer langt større naturværdier end det har i dag. Kysten ud for Hestehave ved Bomgård har således den måske

mest spændende strandengsflora på Langeland, Henninge Nor kan blive en fuglelokalitet af national betydning som Vejlerne i Thy.

Trusler/forslag:

Genopretningen af Snaremosø Sø har allerede vist hvor store naturværdier der kan skabes med den rette indsats. Området er EF-fuglebeskyttelsesområde, habitatområde og således en del af Natura 2000, med en forpligtelse til en ordentlig naturpleje af området, således at

habitatområdets naturtype og arter sikres en gunstig bevaringsstatus.

Udpumpningen af vand fra Henninge Nor skal begrænses, for at skabe bedre vilkår for fugle og planter. De større permanente vandflader omgivet af store sammenhængende våde engarealer vil være med til at sikre raste- og yngleområder for de mange vandfugle og samtidig bevare områdets værdifulde flora med bl.a. eng-ensian. Afgræsning med kreaturer (gerne hele året) og en hensigtsmæssig færdsel ved f.eks. at videreføre Øhavsstien, som i dag slutter ved dæmningen, vil være med til at styrke naturplejen.

Ristinge

Ristingehalvøen på vestsiden af Langeland strækker sig knap 4 km ud fra den sydlige del over mod Ærø. Dele af området blev i 1987 fredet for at sikre områdets landskabelige og geologiske værdier. På sydvestsiden af halvøen har Østersøens bølger og strøm igennem århundreder skabt den ca. 2 km. lange Ristinge Klint, som er en geologisk lokalitet af international betydning.

Det var her de danske geologer i 1900-tallet fik styr på isfremstødene under den sidste istid Weichel-istiden. Her skubbede et af de sidste gletcherfremstød de underliggende lag op i en række flager, som indeholder lag fra de sidste 130.000 år. For geologerne fortæller lagene historien om landskabs- og klimaudviklingen i denne lange periode.

Status:

Udover områdets landskabelige og geologiske værdier er det nok også den bedste botaniske lokalitet på Langeland. Solindstrålingen på den sydvestvendte klint skaber her et klima, som giver varmekrævende og tørketålende planter et perfekt voksested.

I forsommeren farves dele af klinten rødlig af den efterhånden sjældne ager-kohvede, og sommeren igennem kan man finde planter som: Asparges, knoldet rottehale, bakke-jordbær, skavgræs, grådodder, knoldet mjødurt og mange andre. Også blandt insekter og andre smådyr er der gode muligheder for

at finde sjældenheder. For eksempel har hvepseedderkoppen slået sig ned her.

Dele af Ristingehalvøen ejes i dag af Skov- og Naturstyrelsen, der har etableret parkeringsfaciliteter og stiforløb. Seneste tiltag er afgræsning med galloway-kvæg af arealene bag klinten.

Kelds Nor

Keldsnor er Langelands største og sydligste nor. Keldsnor er stort, åbent og reguleres ikke med en sluse, vandet siver ud gennem

strandvolden eller fordamper med sommervarmen. Salt kommer ind med havvandet gennem strandvolden og med vinden fra havet. Keldsnor er derfor en meget foranderlig lokalitet, vandstand og saltholdighed svinger.

Trusler/forslag:

Disse skiftende påvirkninger præger den smalle strandeng og hårdføre strandengsflora, men gør også at noret er meget sårbart overfor kvælstof udledningen fra oplandet. Vandkvaliteten i Keldsnor har i de seneste år været meget ringe, idet noret er groet til med alger allerede i maj. Keldsnor er stadig en meget vigtig rastelokalitet for fugle både

Strandmalurt blev tidligere brugt i folkemedicinen som middel mod indvoldsorm hos mennesker og husdyr, Vogterholm.

Stenede strande kan udgøre ret store komplekser af gamle strandvolde. På store, gamle strandvoldssystemer kan der efterhånden udvikles strandoverdrev, hvor der findes en speciel flora af tørke- og salttålende planter, Kelds Nor.

forår og efterår, men tilgroningen har betydet at fuglene i maj og juli – september (hovedtræktid for de vigtige arktiske arter) - kun raster i meget kort tid, fordi fødegrundlaget er for ringe. For ynglefuglene ses et tilsvarende billede – mange ligger til i det tidlige forår, men de fleste opgiver og der kommer stort set ingen unger på vingerne, og sent ynglende arter opgiver helt at yngle i Keldsnor.

DN foreslår moderat afgræsning af engene til gavn for både flora og fugle samt en fugleø i noret, så fuglene kan yngle uforstyrret.

Gulstav- området

Langelands sydligste del består i dag af flere små skove, moser, hegn og banker i en spændende mosaik, hvor natur og kulturlandskab er flettet sammen og byder på gode naturoplevelser på alle årstider. En stor del af dette landskab ejes og drives i dag af staten. Fyns Stats-skovdistrikt har her siden de første erhvervelser i 1980 udvidet og driver i dag et større område på Sydlangeland. Østre og Vestre Gulstav, Lunden, Eget er alle gamle stubhave der tilstræbes drevet som de oprindeligt blev. Der er siden 1980 plantet en del ny skov og mindre granbevoksninger er ryddet.

Status: Skovene rummer i dag en spændende flora og flere spændende fugle har ynglet der (karmindompap, pirol, rødtoppet fuglekonge m.fl.). Lunde-mosen, Gulstav Mose, Eget mose, Søgårds Mose, Søgårds Pyt, Fakkemosen og de små moser ved Ørnehøj har alle en spændende flora, padder, fugle og en spændende fauna i øvrigt. Trusler/forslag: Mange arter trives her i dag, men flere sårbare arter kræver særlig opmærksomhed og pleje, hvis de skal overleve i fremtiden.

Tryggelev – og Salme Nor, Nørreballe Nor

Disse tre nor var oprindeligt ét stort nor og ejes i dag af Fugleværns-fonden. Salme Nor og Tryggelev Nor er adskilt med en dæmning der oprindeligt blev anlagt som skel, men i dag tjener som sti fra kysten til broncealderhøjene Trehøje og et fugleskjul med udsigt mod nord over Tryggelev Nor. Tryggelev Nor og Nørreballe Nor er adskilt med en dæmning, hvor den oprindelige pumpestation der afvandede Nørreballe Nor stadig ses.

Status: I dag er pumpen erstattet af et rør med en klap der sikrer at vandet kan løbe ud, men ikke ind i Nørreballe Nor. De tre nor har en spændende afvandings – og nu naturgenopretningshistorie, og der findes mange spændende kulturspor i området. Der er tidligere fundet flere spændende planter og svampe i området, blandt andet flere arter vokshatte, gøgeurter og klinte.

Trusler/forslag: Samlet har de tre nor en god bestand af ynglende og rastende vandfugle, men kvælstofudledning, tilgroning, dårlig vandkvalitet og to brud på dæmningen i de senere år gør, at der er store udsving i antal af ynglefugle, ynglesuccs og i antal af rastende fugle der benytter norene. Norene er EF-fuglebeskyttelses-område, habitatområde og således en del af Natura 2000. En plan der sikrer hensigtsmæssig færdsel, pleje og bedre vandkvalitet er påkrævet, hvis området skal leve op til udpegningsgrundlaget.

Øerne Bredholm og Strynø kalv

Disse ubeboede øer i Det Sydfynske Øhav rummer mange meget værdifulde naturtyper. Strandvolde, strandenge med losystemer og saltpander samt strandoverdrev er helt dominerende på de lave græsklædte øer. På Bredholm og Strynø Kalv findes nogle af Langelands største og mest artsrige strandenge.

Status: Øerne er vigtige ynglesteder for måger, terner, ande- og vadefugle og er ligeledes et vigtigt rasteområde for gæs og ænder. Grønbroget tudse er almindelig og der ses jævnligt spættet sæl i området. Trusler/forslag: DN foreslår afgræsning af øerne for at fremme fugle og plantelivet.

Siø

Siø er Langelands ”port”, det første indtryk af Langeland for de fleste. Siø var oprindeligt flere mindre øer, men øen fremstår i dag som én ø – når ikke lige stormfloden tager over. Siø har trods intensiv dyrkning den nok tætteste bestand af vandfugle i det sydfynske. Tætheden skyldes især den store sjældne hættemågekoloni, men også en stor bestand af splitterner, grågæs, edderfugle, ande- og vadefugle udgør en god del af øens store fuglebestand, der er helt afhængig af føden i det omgivende øhav.

Trusler/forslag: Øen er i dag uden beskyttelse, især Fugleø, vindmølleparcellen ved mågekolonien syd for Siø Gård bør sikres, men også resten af øen bør beskyttes, både fordi den er vigtig for de mange ynglefugle, men også fordi store flokke af gæs, svaner, hejrer, hjejler, viber og spover raster der. DN foreslår at der udarbejdes en plan for en naturvenlig drift, der tilgodeser både fugle og den øvrige fauna og flora på øen.

Fakkebjerg

På de store banker Fakkebjerg, Eskebjerg, Ørnehøj og Bruns Banke findes udover den flotte udsigt en spændende overdrevsflora og mange – også sjældne – sommerfugle og insekter.

Trusler/forslag: Bevarelsen af bankerne som overdrev med deres særlige flora og fauna kræver opmærksomhed og pleje, hvis ikke de kvælstofelskende græsser skal tage over.

Fredede områder

Fredede områder i Langeland Kommune Oversigt over fredninger på Langeland, nedskrevet efter en publikation fra Fyns Amt 1989 som fredningsplanlægningsrapport nr. 14 med titel ”Fredninger i Fyns Amts sydlige fredningskreds”.
FN = Fredningsnævnskendelse/-afgørelse. OFN = Overfredningsnævnskendelse/-afgørelse (Naturlagenævn).
Amtets oversigt omfatter kun tinglyste fredninger, enten som kendelser eller som indgåede aftaler med lodsejeren. Fredningen af jordfaste fortidsminder, der er sikret i medfør af lovgivningen er ikke medtaget. Ej heller er de såkaldte provst Exner-fredninger af alle kirkernes omgivelser i en vis afstand fra kirkerne ikke medtaget.
1. Hou Nordstrand Reg. 487-02-01 & 02, to privatejede parceller, i alt ca. 3 ha. Formål: Sikring af strandareal for almenheden. Parke-ring, teltslagning etc. er forbudt.
2. Område langs med og syd for Gustav Pedersens Vej Reg. 487-02-04, ca. 8 ha. SNS-ejet. Formål: At sikre arealet for almenheden. Det må ikke bebygges, opdyrkes etc. etc. En parkeringsplads kan tillades.
3.Strandareal Østerhuse Reg. 487-02-03, 0,7 ha, privatejet. Formål: At sikre almenheden adgang og ophold på en 565 m kystlinie på begge sider af Østerhusevejens udmunding i stranden.
4. Snøde Hesselbjerg Stubhave Reg. nr. 487-03-01, 1,5 ha. Ejer: Snøde præsteembede. Formål: At bevare og vedligeholde en klassisk langelandsk stubhave, udelukke jagt og sikre almenhedens adgang.
5. Stoense Udflyttere, et strandareal, Reg. 487-04-01, privatejet. Formål: At sikre almenheden tilladelse til ophold og badning på en 280 m kyststrækning lige nord for Stoense Havn.
6. Emmerbølle Strand, et strandareal, Reg. 487-01-01, 2 ha, privatejet. Formål: Sikring af almenhedens ophold og badning på strækning på begge sider af Emmerbøllevejens udmunding.
7. Tranekær slotspark og Borgsø, Reg. nr. 487-05-01, privatejet., ca. 65 ha. FN 1946 & 1954. Formål: Beskyttelse af fuglelivet mod jagt. Dog må gråand-andrikker og krager beskydes og der må afholdes max to fasanjagter årligt med 14 dages mellemrum.

8. Botofte Strandvej, ca. 600 m fra stranden i vejsiden, Reg. nr. 487-05-02. Mindesten, privatejet. Formål: At sikre mindestenen over højvandsstanden ved stormfloden 1872.
9. Alleen langs landevejen nord ud af Tranekær, og Iskælderbanke, Reg. nr. 487-05-06. OFN 1977 Formål: Bevaring af alleen bl.a. v. forbud mod vejsalt eller lignende skadelige stoffer på vejbanen. Pålæg om træpleje af træerne, pålæg om erstatningsplantning med samme træart i takt med at de gamle træer dør. Off. ejet. For skovbevoksningen på Iskælderbanke gælder samme regler, dvs. der faktisk ikke må fældes og at der skal genplantes med træer af samme art. (Lidt vanskelig bestemmelse). Privatejet.
10. Strandareal ved Åsø, reg. nr. 487-05-05 Formål: Sikring af almenhedens adgang til ophold og badning på 200 m kyststrækning fra Åsøvejs udmunding og nordefter. Privatejet
11. Bjerrebydyssen på Bjerrebygårds mark vest for landevejen mel. Simmerbølle og Tullebølle. Reg. nr. 487-06-01. ca. 6 ha. Privatejet. Formål: Fredningen går på at sikre dyssens frie beliggenhed, at sikre de 9 egetræer, der står på højen. De må ingensinde beskadiges, beskæres udover hvad der af forstmæssige grunde er påkrævet.
12. Fuglsbølle kirkegård. En gammel poppel. Reg. nr. 475-01-01, overensk. 1958 Formål: Poplen må ingensinde fældes ligesom der ikke må foretages gravning etc., der kan beskadige det. Off ejet.
13. Snaremose Sø, en stor sten på Søvertorps jorder. Reg. nr. 475-01-02. Formål: Den meget store sten, måske en af Langelands største, må hverken flyttes eller ødelægges etc. Privatejet.
14. Longelse Bondegårdsskov Reg. nr. 475-02-01, 8,6 ha, fondsejet DK Naturfond. Formål: Bevaring af en skov uden forstlige indgreb af nogen art (siden 1967). OFN 1988.
15. Longelse Bondegård, mark øst for skoven, én gammel eg. privatejet. Reg. 475-02-02 Formål: At bevare den fritstående gamle eg uden gene-rende beplantninger og beskæringer
16. Strandareal syd for Spodsbjerg mel. Drejet og stranden. Reg. nr. 475-02-03, ½ ha. Formål: Sikring af strandarealets naturlige karakter som fjernelse af grus, sand, tang etc.

17. Rudkøbing Apotekerhave, Reg. 475-03-01, 2800m2, privatejet. FN 1977 & OFN Formål: Havearealets nuværende tilstand skal opretholdes. Haven må ingensinde udstykkes etc., almenheden skal have adgang i sommermånederne.
18. Rudkøbing Fredskov, Reg. nr. 475-05-01, SNS-ejet, 3 ha. FN 1942. Formål: Skoven skal bevares i sin nuværende tilstand. Hugst af træer må kun finde sted i det omfang, som skovens drift som lystskov nødvendiggør.
19. Henninge Nor. Intet reg. nr. Ca. 188 ha fredet 2006. Privatejet. Formål: At forbedre og sikre norets landskabelige og naturmæssige værdier gennem hævnning af pumpeniveau.
20. Strynø Kalv. Reg. nr. 475-06-01. Et vandhul, ca. 3,1 ha, privatejet. Formål: Sikring af klokkefrøer og deres yngel. I en afstand af 100 m skal arealet bruges til græsning
21. Stengærde ved Leggebølle, langs off. Hettetvedvej og i vestsiden af Hjortholms mark syd for. Reg. nr. 481-01-01. Privatejet. Overensk. 1953. Formål: Sikring af stengærde.
22. Ristinge Klint, Reg. nr. 481-02-01, 14 ha privat og off. ejet, OFN 1987. Formål: Sikring af områdets landskabelige og geologiske værdier og bl.a. hindre opdyrkning af udyrkede arealer.
23. Ristinge, 3 arealer ud mod stranden. Reg. nr. 481-02-02, 03 & 04. 13 ha. Formål: At sikre almenheden ophold og bademuligheder etc., dels off. og dels privatejet.
24. Stengærder på Skovsgaard, incl. på lod under Mariendal på Kågårdsvej. Reg. 481-02-05. Formål: At beskytte alle stengærder mod fjernelse eller ødelæggelse. Mariendal overtræder ved sin rydning af 15 m.
25. Tryggelev Nor med omliggende arealer. Reg. nr. 481-02-06, 122 ha. OFN 1987. Formål: At bevare områdets landskabelige og biologiske værdier, særlig som raste- og ynglelokalitet for vandfugle. Fredningen er formuleret detaljeret. NB: Fredningen har ophævet naturfredningslovens almindelige bestemmelser om almenhedens adgang til udyrkede arealer. Fondsejet, Fugleværnsfonden.
26. Skovsgaard. 387 ha. Reg. nr. 481-03-01, FN 2005, Fondsejet, DK Naturfond. Formål: Landskabsfredning med detaljerede bestemmelser for land- og skovbrug.
27. Gåsebjerg stubhave tææt ved Herslevvej og Bjergvej. Intet reg. nr., ca. 2 ha, privatejet. FN 1952. Formål: Sikring af bankens tilstand som stubhave med forpligtelse til traditionel stævningsdrift (som ikke finder sted i fuldt omfang).

28. Stubhave tæt syd for Kvindebjerggård.
0,2 ha. FN 1952 (sammen med Gåsebjerg).
Formål: Sikring af stævningsdriften med forpligtelse.

29. Gulstav, Langelands sydspids.
Reg. nr. 481-04-01, 25 ha, off. ejet. FN 1961.
Formål: Landskabsbevaring hele kysten rundt 1400 m fra nordvesthjørne af Vester Gulstav til skel ved Keldsnor. Der må således kun opføres bygninger nødvendige for landbrugsdriften.

30. Klisenor nord for Bagenkop. 4,6 ha.
Reg. nr. 481-004-02. 4,6 ha, privatejet (?). en ca. 800 m lang smal strækning, strandareal.
Formål: Landskabsbevaring og sikring af almenhedens adgang til badestrand. Detaljerede bestemmelser om forbud mod bygninger etc.

31. Hulbjerg jættestue,
Reg. 481-04-03, 1600 m2, FN 1966, privatejet.
Formål: Sikring af almenhedens adgang fra Søgårdsvej. Ejeren skal holde området tilsået med stedsevarende græs.

32. P-plads ved Vester Gulstav skov.
Reg. nr. 481-04-04, 0,2 ha, off. og privat ejet. OFN 1984.
Formål: At forbedre almenhedens adgang til stubhaven ved P-plads.

33. Fredmosen, 65 ha, OFN 1983,
Reg. nr. 481-04-05, privatejet.
Formål: Bevaring af ornitologiske og botaniske interesser. Området skal henligge i dets nuværende tilstand, bl.a. således, at den karakteristiske flora og fauna ikke ændres. Forbud mod afvanding og dræning (altså forbud mod sænkning af vandspejl ved Tangerendens udløb).

34. Næs skov ved Ormstrup.
Reg. nr. 481-05-01 & 02. 4½ ha SNS-ejet, 6 ha under Tryggelev præsteembede. Stubhave. Dekl. 1959 hhv. overensk. 1953.
Formål: Bevaring af stubhavedriften. For det SNS-ejede står der at området skal være tilgængeligt for besøgende, men de har svært ved at nå frem. Og SNS overholder ikke fredningens krav om afdrift af kun små arealer ad gangen, men afskover mere end 1 ha.

Tusindvis af svaner raster og fælder fjer på det lave vand i øhavet omkring Langeland – her et svanepar i "synkrosvømning".

Generelle forslag og anbefalinger til naturforbedringer i Langeland Kommune

Tab af natur og naturkvalitet

Helt frem til 1990-erne er der sket store indskrænkninger i naturarea-lerne – i Fyns Amt er udstrækningen af strandenge, moser og ferske enge reduceret med næsten 70 %. Ligeledes de beskyttede naturtyper (moser, fersk eng, strandeng, overdrev, hede og søer) er reduceret til kun at omfatte 6,2 % i Fyns Amt.

Hvad er så årsagen til tab af natur og naturkvalitet? Vigtige årsager hertil er:

- Indskrækning af naturarealet, hvorved der også sker en opsplitning og adskillelse af de tilbageværende naturarealer.
- Sænkning af vandstanden som følge af dræning, vandindvinding og inddigning.
- Tilgroning som følge af ophør eller utilstrækkelig afgræsning/slæt.
- Tilførsel af pesticider og næringsstoffer, herunder tilførsel af luftbåret kvælstof.

Status i naturgenopretning og naturpleje i Langeland Kommune

Naturtyper
I Langeland Kommune er der registreret 1.776 ha mose, fersk egn, strandeng og overdrev, som alle er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttede naturtyper – det svarer til 6 % af kommunens samlede areal.

I Langeland Kommune er der 4.450 ha landareal udpeget som Natura 2000 område – heri indgår arealer langs kysten syd for Rudkøbing med bl.a. Henninge Nor, Nørreballe Nor, Magleby Nor, sydspidsen af Langeland samt øerne i Det Sydfynske Øhav. Strukturudviklingen i landbruget har medført, at udnyttelsen af græsnings- og høslætsarealer i stigende grad er ophørt. I dag er der næppe mange naturarealer, der afgræsses, med mindre der i medfør af MVJ-ordninger eller naturforvaltningsaftaler kan opnås tilskud til driften. For at opretholde biodiversiteten

indenfor naturtyperne kræves naturpleje, og i dag bliver der i Langeland Kommune kun udført naturpleje på godt halvdelen af de plejekrævende naturarealer i henhold til Fyns Amt anbefalinger. ***DN foreslår derfor at Langeland Kommune viderefører og udbygger disse projekter, således at den positive naturudvikling sikres.***

Paddeinteresser
På Langeland forekommer kendte bestande af følgende sjældne paddearter: Klokkefrø, grønbroget tudse, stor vandsalamander, springfrø og spidssnudet frø. Fyns Amt har i samarbejde med lodsejere oprenset over 60 eksisterende vandhuller og etableret 28 nye vandhuller til gavn for truede padder. I denne forbindelse er der også indgået tidsubegrænsede aftaler med ejerne, som sikrer kvaliteten af vandhuller og dets nærmeste omgivelser ved bl.a. afgræsning. ***DN gør opmærksom på, at Langeland Kommune indgår i disse aftaler med amtets rettigheder.***

Bysvalen havde tidligere en stor bestand på Langeland, men ligesom landsvalen er bestanden vigende. Riv derfor ikke svalereder ned, og lad mudrede vandpytter og vandhuller i fred, så der er byggemateriale til bygning og udbygning af rederne.

Fugleinteresser

Langeland Kommune har flere naturtyper der er af stor betydning for fugle.

Langelands kyster og øerne

Den østlige del af øhavet er vigtige raste- og fældepladser for vandfugle og af særlig betydning som yngleplads for sårbare arter som splitterne, fjordterne, havterne, dværgerterne, sorthovedet måge, klyde, stenvender, mosehornugle og digesvale

Særligt vigtige lokaliteter er: Siø, Bredholm, Græsholm, Grensholm, Strynø Kalv, Storeholm, samt Eskildsø og Kværnen i Lindelse Nor. Samlet set udgør de en væsentlig del af EF-Fuglebeskyttelsesområdet Det Sydfynske Øhav, der er udpeget som internationalt betydningsfuldt levested for kystfugle.

DN gør opmærksom på, at kolonirugende fugle og strandengsfugle er meget sårbare overfor forstyrrelser og er afhængige af afgræsning eller vinteroversvømmelser for at undgå tilgroning af edres levesteder. Det er derfor nødvendigt løbende at arbejde med græsningspleje og adgangsregulering for at få fuglebestandene på fode igen så de lever op til udpegningsgrundlaget.

Langelands nor og sylter

Vigtige raste og ynglepladser for ænder og vadefugle er nor og sylter. Arter som toppet lappedykker, sorthalset lappedykker, knarand, klyde, dobbeltbekkasin og fjordterne

ungler årligt her, og sjældne arter som rødhovedet and, spidsand, stor kobbersneppe, engryle og brushane er helt afhængige af en god naturtilstand her, hvis de igen skal blive faste ynglefugle på Langeland.

Særligt vigtige lokaliteter er: Henninge Nor, Snaremosen Sø, Klæsø Nor, Nørreballe Nor, Tryggelev Nor, Salme Nor, Klise Nor, og Keldsnor, samt Rudkøbing Vejle og Løkkeby Enge.

En stor del af disse lokaliteter ligger indenfor EF-Fuglebeskyttelsesområdet, og en del er desuden fredet.

DN gør opmærksom på, at opretholdelse af en høj, og gerne svingende vandstand for at skabe vade- og søflader, og samtidig bevare våde rørskove og enge er nødvendig, hvis lokaliteterne skal leve op til udpegningsgrundlaget.

Langelands moser og rørskove

Vigtige ynglepladser for især vandhøns og sangfugle er moser og rørskove. På Langeland lever der i moserne og rørskovene en fin bestand af rørdrum, gråstrubet lappedykker, lille lappedykker, grågås, rørhøg og skægmejse, mens sjældne arter som plettet rørvagt, sortterne, sivsanger, savisanger, græshoppesanger, flodsanger, drosselrørsanger og pungmejse er gået stærkt tilbage særligt som følge af eutrofiering og tilgroning.

Særligt vigtige lokaliteter er: Ristinge Mose, Piledybet, Gulstav Mose, Søgårds Mose, Fakkemosen,

Fredmosen, Flådet og Stengade Sø. **DN påpeger, at en regulering af tilførslen af næringsstoffer, vandstand og tilgroning som det sker omkring Gulstav Mose og Flådet er nødvendig, hvis lokaliteterne skal leve op til udpegningsgrundlaget.**

Det åbne land

På Langeland er det åbne land i dag uden meget plads til fugle, men driften af statens arealer på sydspidsen af øen viser, at der her kan skabes gode vilkår for fugle.

Det åbne land er især vigtigt som fødesøgningsområde for slørugle og kirkeugle, der er forsvundet fra Langeland og for agerhøne, rødrygget tornskade, bysvale og landsvale, der i dag har en stærkt vigende bestand.

For sjældnere arter som bomlærke, der er kommet igen efter års fravær og engsnarre, der også kunne komme igen, er særligt vigtige lokaliteter de åbne banker (hatbakker), græssede- og braklagte enge.

DN påpeger at et stop for sprøjtning og gødsning af banker, overdrev og enge og drift med nænsom græsning og slæt er nødvendig, hvis den særlige flora og fauna ikke skal forsvinde og områderne leve op til udpegningsgrundlaget.

Skovene på Langeland

På Langeland drives skovene i dag relativt intensivt, og der er ikke meget gammel eller urørt skov på øen. Skovene er især vigtige for rovfugle som musvåge, spurvehøg og mere sjældne arter som havørn, rød glente, hvepsevåge og duehøg, men også skovhornugle, huldue, vendehals, ravn, pirol, gulirisk og karmin-dompap forekommer i dag desværre ikke særligt stabilt.

Særligt vigtige skove er: Gulstav skovene, Lunden, Konabbe Skov, Longelse Bondegårdsskov, Bomgård Hestehave, Flådet, Karskov og Stigtehaverne.

Rovfugle efterstræbes desværre stadig på Langeland, men også manglen på gammel og ekstensivt drevet skov har betydet, at fuglebestanden i skovene på Langeland er vigende.

DN anbefaler bevaring af gammel

skov samt begrænsning af sprøjtning og gødsning, som er en nødvendighed, hvis skovens fugle ikke bare umærkeligt skal forsvinde.

Forslag til naturforbedringer af naturtyper i Langeland Kommune

Moser og ferske enge – Der er stadig god grund til fremover at have disse lavbundsarealer i tankerne, når der stilles beløb til rådighed for naturgenopretning, miljøvenlig drift eller begrænsning af kvælstofudledning. De berørte arealer kvitterer ofte øjeblikkeligt med bedre flora og fauna.

DN foreslår følgende potentielle 'nye' vådområder: Hou: Området nord for Hou Fyr, Steensgård: Stensmade og Andemose, Nedergård: rørskov, hvor der pt. pumpes, Tranevær: Tuemosen, nordvest for byen samt Tøvelsø -området omkring Yderste og Forreste Slotshave NØ for byen, Bammeskov – Jesbjerg – Stengade Skov, Klavsebølle: Holms Mose, Klæsøgårde: Området ved Solhøjgård, Sylten syd for Nebbe Skov, Lindelse – Bogø – Haugbølle Nor, Vestergård Kædeby Moser, Sylten syd for Bovballe Skov, Søgård Sø Ø for Bagenkop kan laves meget større, Magleby Nor.

Sylter og nor

DN foreslår at sylterne kortlægges og at der udarbejdes en plan for at genskabe dem, hvor det er muligt og samtidig forbedre sylter som Påø Enge, Spodsbjerg Drej og især Løkkeby Enge, så de sikres som gode naturlokaliteter. DN foreslår desuden, at der udarbejdes en plan for alle de langelandske nor med henblik på at forbedre naturtilstanden i norene og blandt andet gøre dem attraktive som rastepladser for de tusinder af trækkende vandfugle, der hvert år flyver over Langeland.

Vandhuller, søer og vandløb – DN foreslår genetablering af tilgroede

vandhuller samt oprettelse af nye for blandt andet at forbedre padernes levevilkår, og for at der igen bringes liv i landsbyens gadekær. DN hjælper og vejleder gerne i de enkelte tilfælde.

Kyster - Langelandske kyster indeholder store både biologiske og geologiske værdier. De markante rullestensvolde ved Sydspidsen er helt særlige, og Ristinge Klints betydning som international geologisk lokalitet er velkendt, men også andre kyststrækninger rummer fin og værdifuld natur som strandvoldden ved Kelds Nor, der har store botaniske kvaliteter. En del ældre digestrækninger er desværre i tidens løb blevet sikret ekstra med forskellige nedrevne bygningsmaterialer. DN foreslår at forskønne disse strækninger ved at fjerne bygningsaffald og andre unaturlige kystmaterialer eller alternativt tildække dem.

Overdrev - Overdrevene er en truet naturtype, der ikke passer i moderne landbrugsdrift. Overdrevene er beskyttet efter Naturfredningslovens § 3, og tilstanden må derfor ikke ændres uden dispensation til f.eks. tilplantning, omlægning til almindelig dyrket jord eller opførelse af bygninger. Loven sikrer ikke, at overdrevene også i fremtiden drives efter metoder, der vedligeholder flora og fauna. Skal en større del af vore overdrev også fremover huse de mange spændende planter og dyr, der lever her, er det helt afgørende at samfundet træder.

DN foreslår derfor, at der skaffes midler til en aktiv naturplejeindsats, så lovens intentioner kan overholdes.

Øerne - Øerne i Det Sydfynske Øhav rummer mange værdifulde naturtyper. Strandvolde, strandenge med losystemer og saltpander samt strandoverdrev præger de lave græsklædte øer. Græssende dyr er afgørende for stor variation i dyre- og plantelivet. Uden afgræsning vil strandengene gro til i høje græsser og urter, og vil ikke længere være attraktive som levested for de karakteristiske fugle og planter, der er tilknyttet de lysåbne forhold på

strandengene.

DN foreslår fortsat naturpleje af strandengene, og at der sikres mulighed for transport af dyr til og fra øerne. Det kan sikres ved at kofærgerne YRSA fortsat kan sejle får og kreaturer til sommergræsning på øerne. Desuden bør der laves færdselsregler og udvælges opholdspladser så havkajakker og røere derved forstyrrer fuglelivet mindst muligt.

Septemberstemning med korsedderkopper i aktion, Kulepile i Rudkøbing

Skov og stubhaver - I takt med at skovenes betydning for deres ejere og for befolkningen forandrer sig med ændrede markedsforhold for træprodukterne og andre synspunkter på deres rekreative og naturmæssige udnyttelse i bred forstand, vil vi i årene fremover opleve mere "naturnære" måder at dyrke skoven på i mange af skovene, først og fremmest i de offentligt ejede. Forandringerne gennemføres naturligvis ikke "natten over", og det vil tage årtier før man kan se mærkbare forandringer.

DN anbefaler derfor: De første skridt er allerede taget i statens skove på Hou og Gulstav og i Naturfondens skove på Skovsgaard. Begge steder er al sprøjtning, gødsning og pyntegrøntsdyrkning ophørt. Skovdriften baseres på de gamle oprindelige danske løvtræarter i en drift, der ofte er blevet baseret på træernes egen selvfor yngelse – en naturnær skovdrift.

Ungerne af natugle ses ofte tæt sammen højt på en gren ved højlys dag i det tidlige forår.

Forslag til nye projekter i naturforvaltningen:

Sammenbinding af vådområder på Sydlangeland – klokkefrøen er blevet udsat flere steder på Langeland i den sydlige del (Skovsgaard, Gulstav og Søgård). DN foreslår, at der bliver etableret flere vandhuller i dette område, som kan sammenbinde paddens levesteder - spredningskorridorer for klokkefrøer.

Sikre artsrige strandenge – Huggen i Lindelse Nor, Sylten ved Sdr. Longelse og Spodsbjerg er artsrige strandenge. Naturværdierne sikres kun ved afgræsning af arealet.

Sikre artsrige moser – Sædballe Fredmose, Ristinge Nor, Egeløkke Lung og Stengade sø er meget artsrige moser, hvor naturværdierne kun kan sikres ved afgræsning.

Sikre den sjældne løgurt – Botofte Mose og mosen sydvest for Stoense er eneste kendte voksested i Fyns Amt for den rødlistede planteart løgurt. For at sikre plantens fortsatte levevilkår, da moserne er under kraftig tilgroning, bør de ryddes og efterfølgende afgræsses med kreaturer.

Ordforklaring

Spredningskorridor: Sammenhængende eller nært liggende små naturområder, som kan bruges af det åbne lands dyr og planter, når de skal sprede sig i landbrugslandet og mellem arealer med stor naturmæssig værdi.

Høslæt/slæt: Høslæt eller slæt kaldes det, når man høster vegetationen på f.eks. eng, strandeng, overdrev eller mose for at producere hø. Det har været den afgørende indsats for at sikre kreaturerne vinterfoder i mange hundrede år.

Den danske rød- eller gulliste: En rødliste er en oversigt over plante- og dyrearter, som er forsvundet i nyere tid, i fare for at forsvinde, eller sjældne. En gulliste omfatter plante- og dyrearter i tilbagegang, og arter som Danmark i international sammenhæng har et særligt ansvar for.

Biodiversitet: Biodiversitet eller biologisk diversitet kommer af det græske “bios” = “liv” + latin “diversus” = “forskelligartet”. Det vil sige: en bred variation i den levende natur. Diversitet rummer i sig en række forskellige

niveauer som f.eks. gener, arter, økosystemer.

MVJ-ordning: Betyder miljøvenlig jordbrugsforanstaltninger og en MVJ-ordning er en indgået aftale om miljøvenlig drift af et naturareal typisk for en 5 års periode.

Losystem: Er et tidevandssystem, som transporterer vandet ud og ind af strandengen.

Saltpande: Et ekstremt saltholdigt lavtliggende areal på strandengen, hvorfra havvandet er fordampet.

Selvforryngelse: Skovbrugs-udtryk. Ved naturforryngelse forstås, at hugsten er det eneste hjælpemiddel til forryngelse af en skovbevoksning, mens det ved selvforryngelse også vil være nødvendigt at bearbejde jorden. I begge tilfælde er der tale om at udnytte frøfaldet fra de tilbageblevne træer. I praksis er der sjældent et klart skel mellem de to metoder, hvorfor en opdeling ville være uhensigtsmæssig og i øvrigt uden betydning.

Tidevandsrende: En rende, hvor tidevandet løber frem og tilbage. Der kan være stærk strøm i nogle tidevandsrender, hvor der er stor forskel i tidevandet mellem høj- og lavvande.

Lavbundsareal: Lavtliggende naturarealer som vådområder, moser og fugtige enge.

Hatbakke: Er Langelands mest karakteristiske landskabsform. En hatbakke er en lille, rund bakke eller banke, omkring 200 meter i diameter og 10-20 meter højden. Hatbakkerne kan være runde eller flade på toppen. Man mener, at bakkerne er opkaldt efter en kvindelig geologs klokkehat. Bakkerne (over 670 stykker) ligger i 3-4 rækker, som løber op gennem Langeland og over Storebælt via Sprogø til Korsør. Bakken består af grus- og sandlag, som hælder ind mod midten af bakken. Geologerne er ikke helt sikre på, hvordan bakkerne er blevet dannet, men man mener, at bakkerne er dannet som aftryk af søer i et dødislandskab under sidste istid.

Forvaltningen af naturen i Danmark

Fredninger

Omkring 5 % af Danmarks areal er fredet. Fredninger har til formål at bevare et område i en bestemt tilstand eller at fastlægge en særlig drift, så området udvikler sig hen mod en bestemt, ønskelig tilstand. Fredninger er enestående, fordi en fredning kan fastlægge rammer for et områdes drift ud i al fremtid. Derfor er fredning den ultimative form for naturbeskyttelse.

§3 – områder

Naturbeskyttelsesloven § 3 er en paragraf, der generelt beskytter alle moser, områder med overdrevsvegetation, ferske enge, strandenge, strandsumpe og heder på mere end 2.500 m². Derudover alle søer og vandhuller over 100 m², samt alle udpegede vandløb. Beskyttelsen betyder, at driften af områderne ikke må intensiveres i forhold til niveauet, da beskyttelsen trådte i kraft, og at områdernes tilstand ikke aktivt må ændres. Naturbeskyttelsens § 4 beskytter også de fleste sten- og jorddiger mod ødelæggelse.

EF – Habitatdirektivet

Ordet habitat betyder levested og bruges i denne forbindelse om dyr og planters levesteder. Habitatdirektivet fra 1992 forpligter EU's medlemslande til at bevare naturtyper og arter, som er af betydning indenfor EU. Beskyttelsen består især i, at man udpeger beskyttelsesområder, de såkaldte habitatområder, hvor man skal sikre eller forbedre forholdene for en række naturtyper og arter. I Danmark er der udpeget 254 hav- og landområder efter habitatdirektivet, med et samlet areal på ca. 11.100 km² (land og hav).

EF – Fuglebeskyttelsesdirektivet

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 har som formål at beskytte og forbedre vilkårene for de vilde fuglearter i EU. I Danmark er der siden 1983 udpeget 113 områder efter direktivet, fortrinsvis på havet. Direktivet skal sikre fuglenes yngle- og levesteder og, at der bliver fastsat regler for hvilke fuglearter, der må jages og hvilke jagtmetoder, der må bruges. Alle fuglebeskyttelsesområder er også omfattet af habitatdirektivet.

Natur – og Vildtreservater

Natur- og vildtreservater er fristeder, hvor bestande af fugle, pattedyr og planter sikres. I de seneste år er netværket af reservater blevet udvidet med omkring 50 nye områder, og der er i dag over 100 natur- og vildtreservater på ca. 300.000 ha. Mere end 90 % af reservaternes areal er til havs eller vådområder.

Natura 2000

EU har en overordnet målsætning om at stoppe forringelser af biodiversiteten senest i 2010. Ét af de vigtigste midler til at opfylde denne målsætning er de såkaldte Natura 2000 – direktiver. Habitat – og fuglebeskyttelsesområderne under Natura 2000 danner tilsammen et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU. I Danmark kaldes områderne også for internationale naturbeskyttelsesområder, og her indgår også Ramsarområderne.

Invasiv art: Invasive arter er ikke naturligt hjemmehørende i den danske natur. De er typisk blevet indført som pryddplanter. Arterne breder sig imidlertid til flere naturtyper, hvor de hurtigt kan fortrænge den oprindelige flora og fauna.

Litteraturliste

Skove og skovbrug på Langeland, Henrik Staun

Langeland – atlas over byer, bygninger og miljøer, Kulturarvstyrelsen

Naturkvalitet i moser i Fyns Amt - før og efter 1980, Fyns Amt

Fredningsrapport nr.14, Fyns Amt 1989

Samlerapport – Natura 2000 basisanalyse, Fyns Amt 2006

Fyn og Øerne – geologisk set, Gunnar Larsen

Naturforvaltning - et nyt indsatsområde i kommunerne, Fyns Amt dec. 2006

Naturkvalitet i overdrev i Fyns Amt – før og efter 1980, Fyns Amt

Stævningssskove på Langeland, Fyns Amt

Strandenge i Fyns Amt, Fyns Amt 1993

Naturkvalitet i strandenge i Fyns Amt – før og efter 1980, Fyns Amt 1999

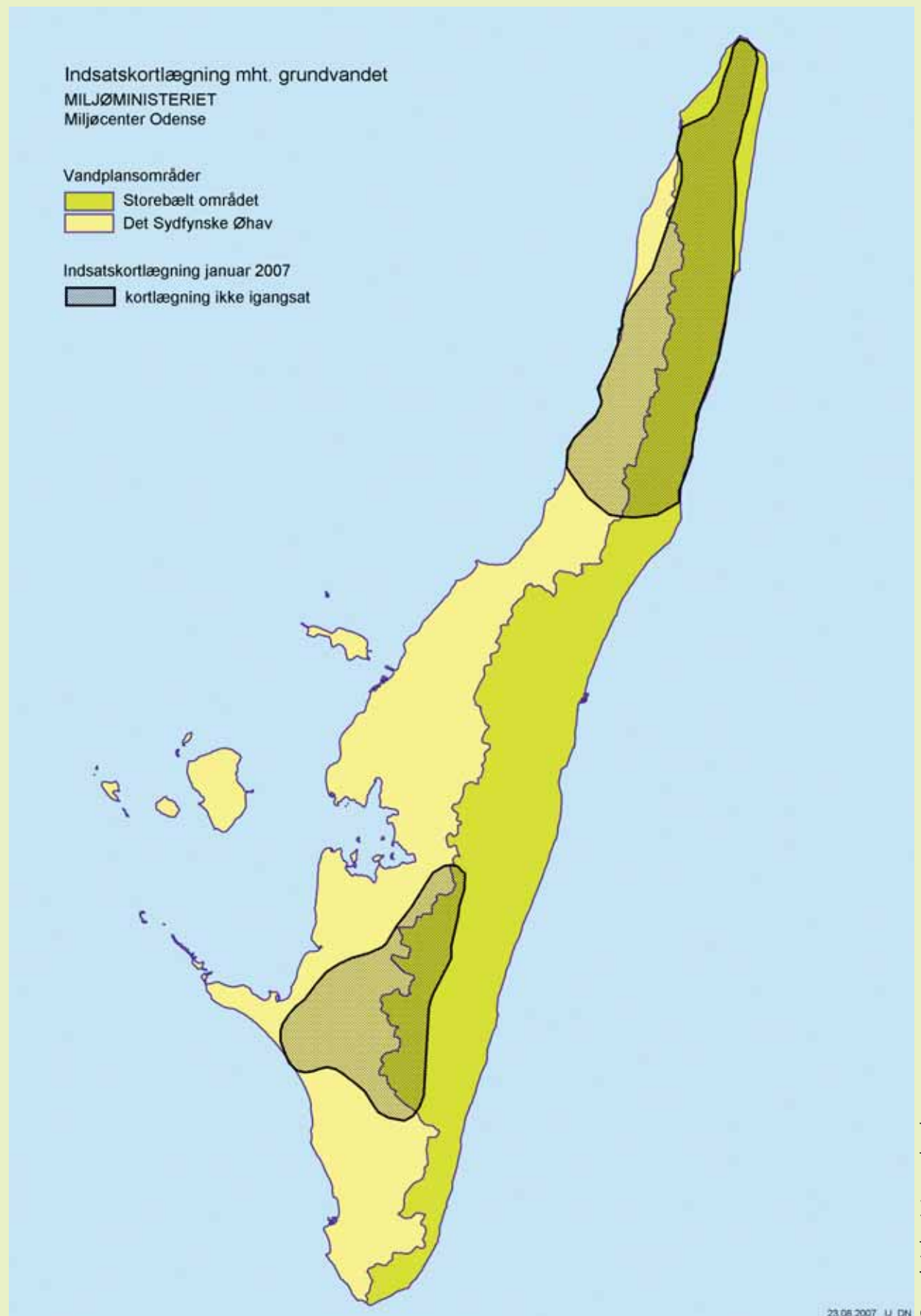
Den Danske Rødliste 1997

Langeland Kommune, Naturgenopretning & Naturforvaltning, Fyns Amt, Natur- og regionplankontoret, dec. 2006

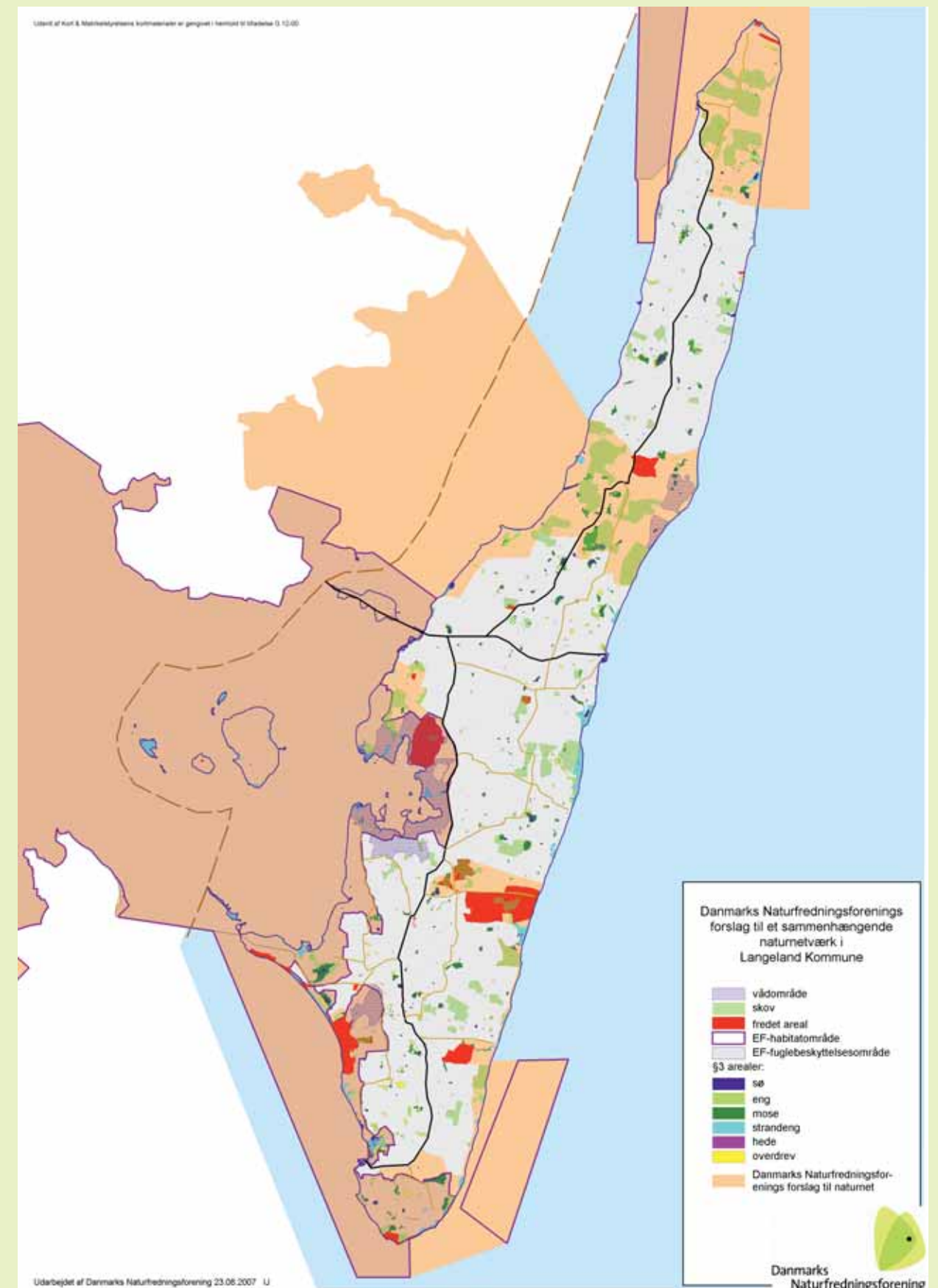
Nyttige links

www.dn.dk
www.danmarksnaturfond.dk/skovsgaard
www.detsydfynskeoehav.dk
www.snatur.dk
www.doffyn.dk
www.dof.dk/fvf/
www.sns.dk
www.langelandkommune.dk
www.sydforfyn.dk
www.ode.mim.dk
www.miljoportal.dk
www.kulturarv.dk
www.dkonline.dk

Kortbilag:

Oversigtskort, Langeland.

I dette hæfte sætter Danmarks Naturfredningsforenings afdeling på Langeland fokus på Langeland Kommunes enestående natur, en natur der kan gøres til et stort aktiv for den nye kommune til glæde for kommunens egne borgere og en attraktion for tilflyttere og turister. For Langeland og Langeland Kommune er udfordringen i dag at gøre øen til et godt sted at bo og en god ø at besøge. Det er der mange veje til, og det at oplyse om vores natur, og samtidig passe på den, er en af dem vi må og skal gå.

Hæftet er tænkt til inspiration for såvel kommunens politikere og embedsmænd som for øens borgere. Hæftet indeholder forslag der forbinder eksisterende naturområder, men også forslag til hvordan naturen kan forbedres med naturpleje og naturgenopretning.

En pragtfuld natur får først sin økonomiske værdi, hvis den bliver kendt og skattet både udadtil i den brede offentlighed og af Langelands egne indbyggere. Der er ingen tvivl om at Langeland kan blive et bæredygtigt samfund med et smukt og varieret landskab, en rig og mangfoldig natur og et rent og sundt miljø både til gavn for dem der bor her, og dem der besøger øen.

Grøn er ikke bare en farve, grøn er også en tanke og indhold i hverdagen, i vores gøremål og i vores natur. Langeland som Grøn Ø er ikke en modsætning til udvikling, men en bæredygtig Grøn Ø kræver rettidig omhu og visioner i de beslutninger der træffes nu og i fremtiden. At værne om Langelands natur, er en opgave der kræver indsigt, omhu og vilje til at tage de nødvendige hensyn. Langeland som »Grøn Ø« kan ligeledes danne afsæt for en nationalpark i Det Sydfynske Øhav, som også kan være fordelagtigt for kommunen.

Vi håber med »Fremtidens Natur i Langeland Kommune « at kunne skabe debat, dialog og handling for fremtidens natur på Langeland.

God læsning og husk du har brug for naturen, og den har brug for dig!

Hæftet kan hentes i pdf-format på www.dn.dk/langeland

